

მოსწავლეთა და ხალხისათვის.

92 [၇၀၆၃၂၇၆၀, ၁.]

92

52.

ამერიკის ზანგების

განმათავისუფლებელი.

290

დასრულ წერეთლისა.

052. 1418

0266

१०३६५७५३०

ტფილისი

სტამბა ექ. ივ. ხელაძისა

1897.

Дозволено цензурою Тифлисъ, 31 Марта 1897 года.

აბრამ ლინკოლნი,
მეთექვსმეტე პრეზიდენტი ჩრდილო-ამერიკის შეერთე-
ბული შტატებისა.
დაიბადა 12 თებერვალს 1809 წ., მოკლულ იქმნა 15 აპრილს 1865 წ.

ახალგაზრდებო! წაიკითხეთ ეს წიგნაკი:
იგი ერთი-ორად ააფრთოვანებს თქვენ სუ-
ლიერ ძალებს!..

მშობლებო! ხშირად წაუკითხეთ ეს წი-
გნაკი თქვენს შვილებს: იგი ერთი-ორად
გაამხნევებს მათ!..

ქენტუქიდან ინდიანში.

აღაშაღე, მკითხველო, ჩრდილო ამერიკის რუკა
და მოძებნე ქენტუქის და ინდიანის შტატები.
ქენტუქის შტატს აზოგნით დიდი მდინარის მი-
სისიპის მარცხნივ და ინდიანის შტატს — მარჯვნივ. მთავარი
ქალაქი ქენტუქში არის ფრანკფორტი და ინდიანში — ინდია-
ნოპოლი...

იყო შემოდგომა 1816 წლისა, რომ კიწრო და უსწორ-
მასწორო გზით, მძიმედ დატვირთული ურეში მიდიოდა. ეს
ურეში იყო კინზე თომა ლინკოლნისა, რომელიც იმ უამად
ქენტუქის შტატიდან ინდიანის შტატისკენ მიემგზავრებოდა იქ
დასასახლებლად. თვითონ თომა ლინკოლნი და ცოლი მისი

ურემზე ისხდნენ და შვილები-კი, ერთი, შვიდი წლის გაყი, და მეორე, რვა წლის ქალი, ურემს შორი-ახლო მოსდევდნენ.

გაყის სახელი იყო ები, ე. ი. აბრამი; მას ხელში შოლ-
ტი ეჭირა და თავ-მოწონებით დრო-გამოშვებით ოდნავ სტუქ-
სავდა სიგამსდრისაგან ფერდებ-ჩაჩვიებულ ცხენს. ადგილი არ
იყო მათთვის სამშობლო კერას დატოვება; ამას ამკარად მო-
წმობდა მათი მწუხარე თვალები და საბრალე დედა-კაცის
ცრემლები, მაგრამ სიღარიბემ და გაჭირებულმა ცხოვრებამ აი-
ძულა ისინი, უკეთესი საცხოვრებელი ადგილი მოეძებნათ.

ასე მიდიოდა ეს პაწია ქაჩაჩანი დღითი-დღე წინ და მხო-
ლოდ ჰურის სეჭმელად და ღამის გასათეკად თუ დადგებოდნენ
სადმე ცოტა ხნობით. აი, როგორც იყო მიაღწიეს ოგიოს
მდინარეს, რომელსაც ინდიელები, წითელ-კანიანი მკვიდრნი
ამერიკისა, სამართლიანად „ლამაზ მდინარეს“ ეძახიან. აქ ჩვენი
მოგზაურები გადასხდნენ ფართო ფსკერიან ტემზე; ტემი მსუ-
ბუქად მისრიალებდა შემოდგომის წვიმებით მოდიდებულ მდინა-
რეზე; საუცხოოდ მორთულ-მოკაზმული ნაპირები აღტაცებით
გულს უკსებდა ოჯახის პატარა მოგზაურებს; მაგრამ უფრო-
სებს-კი დიდად არაფრად ართობდა ეს მშვენიერი სანახაობა.
ბავშვები განსაკუთრებით აღტაცებით უცქეროდნენ ყურძნის
სანაქებო მტკვნებს, რომელთაც თავისი სიმძიმით სულ ძირს
დაეწიათ კაზები...

მდინარის ორივე კიდეით, ზოგი შორს და ზოგი ახლო,
მოჩანდა მშვენიერი მწკანე სერები, დაფარული უშველებელი
ჭანდრებით, წიფლებით და ნიგვზის ხეებით. მათ ხშირ მწკა-
ნეში აქა-იქ მოჩანდა პატარ-პატარა სოფლები, თავისი თეთ-

რად გაღესილი სახლებით, კოპწია ეზოებით, ბაღებით და ბოსტნებით.

ფართოდ გადაშლილ კაკე-მინდვრებზე ჰმოკდნენ ცხენები და ძროხები, ღობეზე დანაკადობდნენ ცელქი ციუკები. ხანგრძლივი მოგზაურობით ღონე-მიხდილ მგზავრებმა მხოლოდ მაშინ ამოისუნთქეს თავისუფლად, როცა ნაკმა მიიქანა ისინი ერთ მხიარულად მოჩახჩახე და ბროლივით გამსჭვირვალე წყაროსთან, სადაც თომა ღინგოლმა ამჯობინა ახალი ბინის დადება და ქოხის აშენება. დიდის გულმოდგინებით მიჰყევს ხელი გადასახლებულებმა ერთი უბრალო ქოხის დაჯდერკებას. საჭირო იყო საჩქაროდ დაჭრა ხეებისა და მათი გათლა; ოჯახის თვითიუფ წევრს უნდა დაუზარებელი მოხაწილეობა მიეღო საერთო მუშაობაში; ამიტომ მიჰყო ხელი მუშაობას თვით პატარა ებმატ-კი, და, აი, სულ სამს დღეში გადასახლებულებმა კოპწია ქოხი წამოჭიმეს! ქოხში იყო მხოლოდ ერთი ოთახი და სხენი. ეს უკანასკნელი ასრულებდა საკუჭნაოს და ტანისამოსის შესანახ დანიშნულებას. მას ერთი სხვა დანიშნულებაც ჰქონდა: აქ იძინებდა პატარა ები. ყოველ საღამოს ამკრებოდა ის ციცაბო კიბით სხენში, გაიშლიდა ლოგინს და მიეცემოდა ტბილ ძილსა.

წერა-კითხვა პატარა ებიმ ჯერ ქნთუქშივე შეისწავლა. და აქაც, ახალ ადგილ საცხოვრებელს, გულ-მოდგინებით განაგრძო სწავლა. მაგრამ წიგნზე უკეთ მას უფრო ის მეცნიერება ესმოდა, რომელიც გაშლელი იყო ნათელი და ლაყვარდი ცის ქვეშ. გაათავებდა გაკვეთილს თუ არა, პატარა ები იმ წამსვე მიაშურებდა უკავილებს, ხეებს, ბაღასებს და ხეხილებს: აქ სწა-

ვლობდა ის ბუნების დიდ სიდიდულობას, ყოველი ზეპულა, ყოველი ფრინველი გააცნობდა მას რასმე ახალს, რასმე სახალისოს...

პირველი საჩუქარი, რომელიც ჰატარა ები მიიღო მამისაგან ახალს სამშობლოში—იყო თოფი. თოფი იმ დროს ძვირფასი განძი იყო ყველასთვის, რადგან უჩანლობა და ძალმომრეობა ძლიან გაკრწელებული იყო იმ მხარეს. პირველი ფრინველი, მოკლული ჰაწია მონადირისაგან, იყო გარეული ინდაური, რომელიც მეტად ახლო მოსულიყო მათ სახლთან.

ჯერ ერთ წელიწადსაც არ გაეგო ღინკოლები ინდიანში მისკლის შემდეგ, რომ ჰატარა ებეს დიდი უბედურება შეემთხვა: მას მოუკვდა დედა. ჭირის ჭუფლებმა ჩაასკენეს საუკარელი მიწკალებული უბრალოდ გაკეთებულ კუბოში და დამარხეს ერთს ჰაწია გორაკზე, ტყეში, სადაც შემდეგში ჰატარა ებეს ხშირად უყვარდა მოსკლა და იქ ჯდომა, რადგანაც ყველასე სამძიმოდ ეს დანაკლისი მას დაურჩა: იგი მოაკლდა დიდად საუკარელ არსებას, რომელსაც საუკეთესო გაკლენა ჰქონდა მასზე. ტკბილი ნეტარ-ხსენება დედისა ებემ დაუვიწყრად შეინახა მთელს თავის სიცოცხლეში. ის მხოლოდ დედას აწერდა თავის იმ ხასიათს, რომ ყველასთან თანხმობით ერბოვრა, ყველასთვის დანაშაული მიეცოდა, ყველასთან მშვიდად და ტკბილად ყოფილიყო...

ცხოვრება ამერიკის ახალ-მოშენეთა.

ამერიკის ახალ-მოშენენი რაღაც განსაკუთრებული მოდგმის ხალხია. გარდა თოფისა, ჩულისა და დაბადების წიგნისა, ეს ხალხი თითქმის სხვას არასფეროს საჭიროებს. უძვირფასესი აკლადიდება გლეხსა მისი ცოლშვილია, სოლო ძლიერი მარჯვენა — საუკეთესო დამცველი მისი უფლებებისა. ცხოვრების აკ-კარგიანობაში ეკროზიელი ახალ-მოშენე უმეტეს ნაწილად ჰბამავს ამერიკის ტყის შვილებს — ინდიელებს. როცა მიდის სანადიროდ, ინდიელების მსგავსად ის იხურავს თავზე ტყავის ქუდს და იცვამს ფეხზე ტყავის ბანდულებს. თოფი, სანადირო ხურჯინი და ტყვია-წამალი — აი მთელი მისი სამკაული. ჩიკ-ნესტიან ამინდებში ჩასაცმელად მას მიაქ თან ფართო სანადირო კაბა და შალვარი, ირმის რბილი ტყავისა. ტანთ-საცმელი, როგორც ყოველივე მოწუობილება ხიზნისა, მეტად ოსტატურად და უბრალოდ არის მოწუობილი. განსაკუთრებული მისი ადგილსამყოფელი არის ტყე: მთელი კვირაობით მოშორებულია ის თავის სახლობას. არ არის არც ერთი გუნტული მისგან მოშორებული: ის დადის-დაეხეტება თვით ისეთ ადგილებშიაც, სადაც ჯერ კანის ფეხი არ დადგმულა! მან არ იცის რას ნიშნავს გზის დაბნევა. მტკიცე ხასიათი უნდა ჰქონდეს იმ კაცს, რომელიც ჰბედავს შესვლას ათას-წლოვან დაბურულ ტყეში, რომლის წყვიდადი და სიბნელე თავზარს დასცემს სხვა ამაოდ

მორწმუნეს! საოცარი მეუდროება სუფიეს უზარმაზარ ხეებსა და ჟაგნართა შორის, რომელთაც, სშირ-ფოთლოვანი შტოებით ისე აჭვთ თავი შეკრული, რომ მხოლოდ ათასში ერთ-ხელ თუ გაატანს მზის სხივი ტყის სიღმრეში და ერთი წუთით თუ გააცოცხლებს საიდუმლოებით მოცულ სიბნელეს! მგზავრის თავზე დაღუღუნებენ გარეული ძტრედები, მის ფეხ-ქვეშ კი მიიზღაწენიან და გორგალსავით იკლანებიან უშველებელი გველები. აქ სშირად შესვდებით ორ და სამ საყენიან გველებსაც, რომლებიც ფერად-ფერადი ყვავილებივით და ცისარტყელასავით ელვარებენ მწვანეში. ნახვით აქ ზონზოლა გველ-ხარსაც თავისუბური სივილით, თითქო ღმუისო, რომელიც ნელა და ზარმაცულად დგება კალხზე. ერთი სიტყვით, ამერიკის ტყე ბუნებათავე-ზარ-დამცემი შიშისა, მაგრამ ეკრძაბილმა მონადირემ დასძლია მისი წყვდიადი ძალა! მის წინაშე თავს იხრის და მას ერიდება ის, რაც სისკისთვის დამღუბავ-დამნელებელია. მონადირე ხიზნები მომეტებულად ერთად ნადირობდნენ: მოიყრიდნენ თავს რამდენიმე კაცი და გაუდგებოდნენ გზას. დღისით ისინი დაუღალავად ჰსდევნიდნენ გარეულ ფრინველს და ნადირს. თუ რომ დიდ ნადირს მოჰყვავდნენ, მაგალითად, ირემს, ისინი ატყავებდნენ მას და ხორცს მალე ძელებზე ჰკიდებდნენ, რომ ბეგლს და სხვა ნადირს არ წაეღო, საღამოობით-კი ერთად იკრიფებოდნენ და ნოყიერი ვახშმით და ზედ მიუღებულნი მხარული მუსიაფით, ხუმრობით და სიმღერით თავადებოდა შრომაში გაკლილი დღე...

მეოთხე მცნებას: „ჩქვს დღეს იშრომე და გააკეთე ყოველი შენი საქმე, სოლო ძეშვიდე დღე მოახმარე ღვთის მსახურებას“ ამერიკის ახალ-მოშენენი შეუცვლელად ასრულებდნენ. აწავინ

ხელს არ ახლებდა თოფს კვირაობით, ისე წმინდათ ინახადნენ ამ დღეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მათი აზრით, მათ რაიმე უბედურება შემთხვევოდა.

სანგრძლივი ნადირობის შემდეგ, ხიზანი, ათას გვარ შიშისა და ჭირს გამოკლილი, ბრუნდებოდა ოჯახში და აქ ატარებდა დროს თავის ცოლ-შვილში. მისი უბრალო ქონსი საესეებით აკმაყოფილებდა მას. რომ ცოტადენი ღაზათი მისცემოდა ოთახს, სახლის ყოველი კუთვნილება კედლებზე ჭკონდათ ჩამოკიდული, ე. ი. ტანისამოსი, ცულები, ნაჯახები, დანები და სხვა ამგვარი. ტახტი, აკვანი, მაგიდა, სკამი, კასრები და სხვა, — ყოველივე ეს უბრალოდ და უშნოდ გაკეთებული თვითონ ოჯახის უფროსისგან — ამთავრებდა უბრალო სადგომის ღარიბ მორთულობას. ოჯახის შინაურ საქმეთა მრუნველობა, რაღა თქმა უნდა, ხიზნის ცოლის საქმე იყო და, უნდა სიმართლე ესთქათი, დიდი ღვაწლი მიუძღვის ამერიკის პირველ მოშენეთა ცოლებს და ქალებს თავიანთი ახალი საძმობლოს გაკეთება-აუკავებაში.

ასეთი უბრალო იყო შინაური მოწყობილობა ხიზნასა; ასეთი უბრალო იყო თვით მისი ცხოვრებაც. სადილ-კასშმად მჭადისა და მოხარშული სიმინდის მეტი არა გააჩნდა-რა მას; შეჭამადი და ხორცი რომ იშვიათი სანუკვარი იყო მის სახლში...

არა ნაკლებ უბრალო იყო თვითონ საზოგადო და მოქალაქეობრივი ყოფა-ცხოვრება ხიზანთა. საერო სჯა-ბაასი და ბჭობა, აი, მათი ერთად-ერთი სამართალი და კანონი. და კაი მას, კინც მათ საზოგადო დადგენილებას გადუდებოდა! ზარმაცი კაცი საზოგადო მრისხანებას და შეურაცხებას ეძლეოდა და ხანდისხან არც ცემა-ტყეპას აკლებდნენ. უფრო მძიმე დანაშა-

უღობისთვის-კი დამნაშავეს მოკლდა საშინელი საერო გასამართლება, რომელსაც „ლინჩა“ ეწოდებოდა. თუ სოფლის არე-მარეში ამოჩნდებოდა საქონლის ქურდი, ან უქმად მოხეტიალე, — დაუფარებელი შეიკრიბებოდნენ უფროსი ხიზნები და გადასწევტავდნენ სასჯელს, რომელსაც უნდა მისცემოდა დამნაშავე. შემდეგ, ჩვეულებრივ ღამით, ხიზნები შესხდებოდნენ ცხენებზე, მონახავდნენ დამნაშავეს და მოსთხოვდნენ პასუხს. ბრალდებული თუ კერ ამართლებდა თავს, განაჩენი იმ საათშივე მოჰყავდათ სისრულეში: მიაბამდნენ ხეზე და სცემდნენ მათრახით სისხლის დენამდე.

ამ სიმკაცრესთან ერთად ამერიკელი ხიზანი იყო გამსჭვალული შესანიშნავად მტკიცე და შეურყეველის სარწმუნოებით: მას ჰქონდა ღმერთი, როგორც უმანკო ყრმას, წრფელის გულით და სულით. უფრო სშირად დახატულა (წიგნი ქვეყნის შექმნაზე) იყო ერთად-ერთი წიგნი მის სახლში, მითი ასწავლიდა დედა კითხვას თავის შვილებს. სამღვდლო პირის წევრს იყო ღირს-შესანიშნავი შემთხვევა ხიზნის ცხოვრებაში, და იუქმებოდა როგორც განსაკუთრებული დღეობა. მეზობლები, რამდენიმე კერსის დაშორებით მცხოვრებინი, დაუფარებელი მიაშურებდნენ იმ გაბედნიერებულ ოჯახს, სადაც ესტუმრებოდა მწირი მქადაგებელი, რომელიც იმავე დროს სამკურნალო რჩევასაც აძლევდა ხიზნებს. იგივე ნათლავდა ბავშვებს, ხანდახან ათ-ათის წლისას, და იქვე, ღია ცის ქვეშ, აზიარებდა მორწმუნეთ.

ასე მიმდინარეობდა ალალ-მართალი და მკაცრი ცხოვრება ბუნების შვილთა. ასეთი იყო ის ოჯახიც, საიდანაც გამოვიდა აბრამ ლინკოლნი, ჩრდილო-ამერიკის სახელ-განთქმული მამულის-

შეილი, რომელიც გახდა ერის ხსოვნაში გაშინგტონის თანატოლი. ამ ოჯახში განუშორებლად სუფევდა მტკიცე სარწმუნოება, ზნეობითი სიწმინდე და დაუშრეტელი სიუკარული მუდმივი, დაუცხრომელი შრომისადმი.

სიემაწვილის ხანა ებესი.

სათხრობის დასაწყისში ჩვენ ვხედავთ ლინკოლნის სახლობას უკვე გამგაზავრებულს ქენთუქიდან. ოჯახის წევრთა რიცხვის თანდათან მომატებამ და ცხოვრებისთვის საკმაო სახლის უშოვნელობამ დაატოვებინეს თომა ლინკოლნს ეს შტატი, სამშობლო მისი შვილის აბრამისა, რომელიც დაიბადა 12 თებერვალს 1809 წელსა, მასდობლად ქალაქ გოჯენვილისა.

ჩვენ უკვე ვხსენებთ, როგორ მოეწევნენ სიზნები თავის ახალ სამშობლოში—ინდიანში და როგორი მძიმე დასაკლისი გამოცრადეს მათ მალე იქ მისვლის შემდეგ.

დედის სიკვდილს ფრთად დიდი გაკლენა ჰქონდა ზატარა ებესე. ის შეიქმნა უფრო დაკრძალული და დაკვირვებული ყველათში. დაწვრილებით, უმეტესაკლებოდ გაისხენა მან ყოველი სიტყვა, ყოველი დარიგება ძვირფასი მიცვალებულისა და დედის გულ-მოდგინებით სცდილობდა მათს ასრულებას. მამამ არ იცოდა, როგორ გამოეთქვა ქება თავისი მოწმილი ერთგული ვაჟისა, რომელიც მცირე წლოვანების მიუხედავად საუკეთესო თანაშემწე იყო ყოველს მის სამუშაოში.

მიერუბეულს და უშენ ადგილზე, სადაც ცხრებდა ოჯახობა ღინკოლნისა, არ იყო იმ დროებში არც ერთი სკოლა. ამიტომ ბაკში იძულებული იყო თვითონ განეგრძო სწავლა, რომელიც მხოლოდ დაბადების კითხვაში მდგომარეობდა, რადგან სხვა წიგნები ხაზნებს არ გააჩნდათ. ებეს სანატრელი რწმუნება პირველ ხანებში მხოლოდ ის იყო, რომ თავის დროზე ისეთივე განვითარებული გამხდარიყო, როგორიც მისი განსვენებული დედა იყო, რომელიც ხშირად ხმა-მადლა უკითხავდა და უხსნიდა შეილება საღმრთო წერილს.

ერთხელ, საღამოზე, თამა ღინკოლნმა მოიტანა სხლში რაღაც ბოხჩა და დიმილით გადასცა თავის ცნობის-მოყვარე შვილს. ბაკში დაუყოვნებლივ გახსნა ბოხჩა და ხმა-მადლა შეჰყიარა სიხარულით. ბოხჩაში აღმოჩნდა პაწაწიგნი, თუმცა ძველი და დაკონკილი, მაგრამ მისთვის მეტად სანატრელი. ეს იყო „მოგზაურობა პილიგრიმისა“ (წმინდა ადგილების მლოცავისა), თხუზულება ჯონ ბენიენისა. *) ებე მაშინვე მიუჯდა წიგნს და დაიწყო კითხვა.

თხუზულება ჯონ ბენიენისა შეიქნა ბაკშისთვის, რომელიც აქამდის მხოლოდ დაბადებას და კატეხიზმოს კითხულობდა, ახალ დაუშრეტელ წყაროდ მის გონებით გახსნისა და მეცნიერების შემეცნებისა. ებე ის იყო, ხელ-შეორედ ემზადებოდა წიგნის წაკითხვას, რომ უეცრად ბედმა სხვა წიგნს შეასვედრა: ერთმა მოხუცებულმა მეზობელ დედა-კაცმა მისცა მას წასაკითხად „იგაე-არაკნი ეზოპისა“. იგაე-არაკებში დახასიათებული პირ-

*) ეს წიგნი ითვლება უკეთეს წიგნად ინგლისის კლასიკურს მწერლობაში.

შუტეები და გონივრული ხუმრობანი, რომელიც აქა-იქ გაფანტული იყო წიგნში,—დიდად აზრობდნენ და ახალისებდნენ ებეს. თუ როგორის გულ-დადებით კითხულობდა ის ამ ახალ წიგნს, სჩანს იქიდან, რომ წიგნის უმეტესი ნაწილი, თვის-და შეუნიშნავად, სულ ზეპირად დაისწავლა, რაიცა შემდეგში დიდად გამოადგა მას. შედარებითს ნიჭში, ენის სიმასხვილეში და განუყნებელი საგნების სიცხადით დახასიათებაში—ამისთანებში ხომ ძნელად თუ ვინმე აღემატებოდა აბრამს. ეს-კი სულ ამ გვარი წიგნების კითხვის ნაყოფი იყო.

ამავე ხანას კეთუნიის მეორე ღირს-შესანიშნავი შემთხვევა აბრამის ცხოვრებაში: მან შეისწავლა წერა. მასწავლებლად გამოჩნდა ვინმე გენქსი, რომელიც მათი ქალის ახლო ცხოვრება და და ცოტა-რამ გაეგებოდა წერისა. პატარა ლინკოლმა ისეთი ნიჭი გამოიჩინა წერაში, რომ მალე თვით მასწავლებელსაც გაუსწრო ამ საჭირო ხელობაში, რომელსაც ეს ამბავი მეტად უგვირდა და სასწაულს აჩემებდა. მელანი და ქალადი ღარიბ ხიზნებში ძნელი საშოკარი იყო და მათ ნაცვლად ხშირად თავი დანახშირებულ ჯოხს სძაწობდნენ, რომლითაც ბავში დაუღალავად ჯღაზნიდა ფიცრებზე და თვით მიწასედაც. სწავლით გატაცებული ები არც საშინაო საქმეებს ივიწყებდა: ის ხშირად გაიდებდა ცუდს მხარზე და გასწევდა ტყეში შემის საჭრელად...

ზის ები ერთხელ ხის-ქვეშ და გამოჭყავს ჯოხით დიდ-რონი, ლამაზი ასოები.

— აბრამ! აბრამ! სადა ხარ? აქ რას აკეთებ?—უფიარის დაკითხვით, ერთი მის ტოლი ბიჭი, შვილი მეზობელი მებაღისა.

— ვწერ!—თავ-მოწონებით მიუგებს აბრამი.

— მერე, სად ისწავლე წერა და რას სწერდი აქ?

— ჩემს სახელსა და გვარს.

დავითმა იტყვიანად შესვლა ამხანაგს: მას არ სჯეროდა, რომ მის ტოლს შეეძლო ის ხელოკნება სცოდნოდა, რომლისაც მთელს არე-მარეში დიდსაც არა გაეგებოდა-რა. რომ გაემტყუნებია აბრამი თავმომწონე ქებაში, დავითი თქალის დახმხამებაში გაიქცა თავის მამასთან, რომელსაც ცოტა რამ გაეგებოდა წერა-კითხვისა, მოიყვანა ამხანაგთან და სთხოვა მამას წაეკითხა, რაც პატარა აბრამს დაეწერა.

— ა-ბ-რ-ა-მ ლ-ი-ნ-გ-ო-ლ-ნ-ი, — თუხის დადგმით თითო ასოობით წაიკითხა გაკვირვებულმა მებაღემ.

დედის სიკედილის შემდეგ გაიარა თითქმის ცხრა თვემ. ერთხელ მოიხმო მამამ თავისი პაწია მწერალი და ჰკითხა: — „შენ ახლა კარგად იცი წერა, ხომ შეგიძლია დაწერა წერილი?“

— კსინჯავ, — მიუგო აბრამმა, გახარებულმა ამისთანა საუურადღებო დასაქმებით. მოიტანა საწერ-კალამი და ქაღალდი, მიუჯდა ერთად-ერთს მაგიდას ოთახში და დაიწყო მამის გრძელი ნათქვამის წერა. ამისი პატარა დაიგოც მათ გვერდით დასკუზდა და გაკვირვებით შესტყუროდა მეცნიერ ძამიას. წერილი იყო ბეზობელ მღვდელთან, მამა ელკინთან; ამ წერილში თომა ლინკოლნი სთხოვდა პატივცემულ მღვდელს, რომ ამასთან ამოსულიყო და გარდაცვალებული ცოლის საფლავზე სიტყვა წარმოეტქვა. დასვა უკანასკნელი წერტილი ებემ და წერილი სმა-მალა წაიკითხა. მამა გაკვირვებული უსმენდა შვილს: აბრამი იყო პირველი ლინკოლნთაგანი, რომელმაც წერა იცოდა!.. მღვდელი ელკინსი ამოვიდა ხიზნებთან მხოლოდ სამი თვის შემდეგ. პატარა ები გაეგება მოხუც მღვდელს და მიესალმა ზრუნა, მაშინვე ჰკითხა:

— მიიღეთ თქვენ ჩემი წერილი?

— შენი წერილი, ე. ი. მამიშენის წერილი, ჩემო შვი-
ლო? — გამოტყითსა მღვდელმა.

— არა, ჩემი წერილი: მამამ არ იცის წერა.

— თუ ის წერილი მართლა შენია, ნუ გრცხვენია, ძალიან
რიგიანათაა დაწერილი, — უთხრა მღვდელმა, რომელიც ბავს
„ლერსიანად თავზე სელს უსვამდა.

ბავს წიგნთ-საცავს მალე შეეძინა კიდევ ერთი თხზუ-
ლება — „ვაშინგტონის ცხოვრების აღწერა“.

ბავს ვაჟა იყო თანა-მედროვე ამ დიდებული კაცისა. თკი-
თონაც ხშირად უოძნია მის წინამძღოლობით და ისე სსკა
არათერზე ესალისებოდა ღაპარაკი, როგორც სასელგანთქმულს
ქერიკის განმათავისუფლებელზე, რომლის ხსენება წმინდად
იყო დატული ღინკოლნების ოჯახში. შთაბეჭდილება, გა-
მოტანილი ბავშვის-მიერ ამ საერო გმირის ცხოვრების აღ-
წერის კითხვიდან, ღრმად ჩაენერგა მის ასალ-გაზდა სულს
და გულს.

გაიარა კიდევ რამდენიმე თვემ. ბავს ცხოვრებაში მოხდა
შესანიშნავი ამბავი. მამამ მოუნახა მას მეორე დედა, ქვრივი
სალონი ჯონსტონი. ეს ღირსი დედა-კაცი ტკბილად მოეპყრა
ბერს და დიდის უურადლებით მიტყო სელი მის აღზრდას. მათი
ქოხის ახლო იმ დროებში გაიხსნა კერძო სკოლა, და დედი-
ნაცვალმა ახრამი დაუყოვნებლივ მიაბარა სკოლაში. აქ ახრამი აღ-
მოჩნდა სამაგალითო მოწაფედ და კითხვაში, წერაში და არათ-
მეტყველებაში მალე გაუსწრო ყველა ამხანაგებს, თუმცა გულა
უწინდებურად ისევ კეთილად და აღერსიანი დაურჩა. ამხანაგებს

ძლიან უუყარდათ ები და წუნარი, მშვიდობიანი ხასიათისათვის დაარქვეს მას „მშვიდობის მყოფელი“.

დედი-ნაცვალმა, რომელმაც ასე კარგად მიიჩნია ებე, უყიდა მას ახალი თაგვასართობი წიგნი „ცხოვრება ჰენრი კლეისა“, — ცნობილის მჭევრ-მეტყველისა და საზოგადო მოღვაწისა, რომელიც დიდად სახელ-განთქმული იყო იმ დროს. ამ წიგნს, რომელმაც მეტად გაართო უმაწილი, ჰქონდა მისთვის დიდი მნიშვნელობა იმ მხრივ, რომ გააცნო ის სამშობლო სახელ-მწიფოს წესწუობილებას და იმ კითხვებს, რომელნიც იმ დროებ-ში აღელვებდნენ მის თანამოქალაქებს, რომელთა ბედ ილბლის გადაწყვეტაში ებმა ბოლოს დროს პირველი ადგილი და-იჭირა.

ძლივს მოასწრო ბავშვმა გადაკითხვა ამ წიგნისა, როცა მას შეეძთხვა ისეთი გარემოება, რომელიც უტყუარ წაბუთს გვაძლევს ჩვენ მის ცნობის მოუყარეობაზე და იმ განუსა-ზღვრელ პატიოსნებაზე, რომელიც იყო ქვა-კუთხედი მისი ხასიათისა, რის-გამოც უწოდეს მას „პატიოსანი ლინკოლ-ნი“.

ერთხელ აბრამმა შეიტყო ამხანაგისგან, რომ მის მას-წავლებელს, კრაუფორდს, აქვს გაშინგტონის ცხოვრების ვრცელი აღწერა, ბევრად უკეთესი იმაზე, რომელიც უკვე წა-კითხული ჰქონდა მას. მოინდომა მან უშოკა ეს წიგნი, რათაც უნდა დასჯდომოდა. წავიდა მასწავლებელთან და სთხოვა წიგნი. მასწავლებელმა თხოვნა დიდის სიამოვნებით აუსრულა და და-უმატა: „ნუ აჩქარდები, რამდენიც გინდა იკითხო.“

აღტაცებულმა აბრამმა წამოიღო სახლში ეს საუნჯე და ნიადაგ თან ატარებდა მას. თვით მუშაობის დროსაც-კი არ

იშორებდა საუკარელ წიგნს. ერთხელ ებემ ეს წიგნი ხის ფულურში შეინახა, აქ ახლო მექნებაო, ეგონა, რომ მან საუკეთესო და საიმედო ადგილი მოუწახს თავის ძვირფას საუნჯეს, მაგრამ, როგორი თავზარი დაეცა, როცა, შემდეგ ძლიერი შხაპუნა წვიმისა, ნახა, რომ წიგნი სულ დასკელებულიყო! ებემ ბეკრი იტირა, მაგრამ ცარიელი ტირილით რას გააწუბდა? აიღო წიგნი და ფრთხილად გაშალა მზეზე, რომ როგორმე გაეშრო ის; რამდენათაც შეიძლო გაწმინდა, გასუფთავა და ბოლოს, პირდაპირ მასწავლებელთან წავიდა, რომ გულახდილად გამოესტეხოდა მას ყველაფერში.

მასწავლებელი ძლიერ გაჭკვირდა, რომ ბავში ასე ძალიე გამოეცხადა მას.

მე მოგართვით „ცხოვრება კაშინგტონისა“, — უთხრა ებემ, მოწყენილად და თავ-ჩაღუნვილმა.

— ნუ-თუ უკვე წაიკითხე? აგრე რად აჩქარდი? აკი გითხარი, რამდენი ხანიც გინდა, შეგიძლია იკითხო მეოქმი?

— არა, მე ჯერ ბოლომდის არ წამიკითხავს, მაგრამ მე უბედურება შემემთხვა, — და ამ სიტყვებთან ერთად მან გახსნა ბოხჩა, რომელშიაც შესკეული ჰქონდა დაზიანებული წიგნი.

მასწავლებელს დაღვრემილი ბავშვი უფრო მეტად შეებრა-ლა, ვინემ წიგნი.

— მე შემიძლია დაგიბრუნოთ თქვენ ახალი წიგნი, უფალო მასწავლებლო, — სთქვა ებემ. — მართალია, ფული არა მაქვს, მაგრამ შემიძლია ვიმუშაო. მომეცით რამე სამუშაო.

— სამუშაოს-კი გიმოვო. აკე იქ პურს მკიან. გინდა მოკხმარო მომკალთა?

— სიამოვნებით, როდის დავიწყო?

— თუნდა სვალვე. მაშინ კვ წიგნი შენი იქნება, რადგან მას
პატრიარქის შრომით შეიძენ.

მეორე დღეს, იმათა თუ არა, ებე უნაში იყო და ისე
ერთგულად მუშაობდა, რომ ოთხი წერწერით გადმოსდიოდა.

საღამოს, დაღლილი, მაგრამ სრულებით კმაყოფილი, და-
ბრუნდა ებე მშობლების სახლში და ჯილდოც თავისი შრო-
მისა თან წამოიღო.

~ებე მეტიკვა.

რო მიდიოდა და მას თან გაჰყვა ბავშობის
ხანაც აბრამისა, რომელიც ახლა უკვე თერა-
მეტი წლის ღონიერი და ჯან-საღი ჭაბუკი შე-
იქნა. ის ახლა მამაზე მაღალი და ღონიერიც
იყო. ხელები მას უფრო დაკარძებულნი და
დაბჭბრებული ჰქონდა ბევრი მუშაობისაგან,
ვიდრე თითონ მის მამას. მთელს მიდამო
ადგილებში გაითქვა მისი სახელი, როგორც
ჩინებული და ღონიერი მუშაკისა. ამიტომ, სადაც-კი სამიმო
საქმეს შეუდგებოდნენ, უთუოდ ახალგაზდა ღინკოლნსაც მი-
იწვევდნენ ხოლმე დასახმარებლად და უოკელთა პოულობდნენ
მასში გამგონესა და დაუზარებელ მუშას.

არც სწავლის სურვილი ჰქონებოდა მასში. მოჰყრავდა თუ
არა უურს რომელიმე ახალი წიგნის ამბავს, ის მაშინვე ცდი-
ლობდა ეშოკა და წაეკითხა; თავის ძველ წიგნებსაც აგრე-
თვე ნიადავ კითხულობდა ხელ-ახლა. მის ღარიბ წიგნთ-სა-

ცაეს მიემართა კიდეკ „ცხოვრება ფრანკლინისა“ და წიგნი „პლუტარხისა“, თარგმნილია ინგლისურად. ახლა მთელს მის სამწიგნობრო სიმიდიდრეს შეადგენდნენ: დაბადება, კათეხიზმო, იგავ-არაკნი ეზოპისა, „მოგზაურობა პილიგრიმისა“, რამ წიგნი „ეაშინგტონის ცხოვრების აღწერისა“, „ცხოვრების აღწერა ჰენრი კლეისა“ და „პლუტარხი“.

არც წერისთვის დაუწყებია თავი ახრამს. ყველა მეზობლები, რომელთაც-გი სჭირდებოდათ რაიმე მიწერ-მოწერა შორეულ ნაცნობებთან და ნათესავებთან, მას მიჰმართავდნენ ხოლმე. ებე შეიქნა მთელი არე-მარის მესაიღუპლედ, მღივნად, და ისწავლა ამ გარემოების შემწეობით შეთვისება სხვისი სულის მოძრაობისა და მისი გამოთქმა-დახასიათება ბეჯითად და ნათლად.

ახალგაზდა ლინკოლნს ძალე უფრო ფართო გზა გაეხსნა მოქმედებისა. ერთი მისი მეზობელთაგანი, მისტერ პიტტი გზავნიდა მდინარე მისისიპით სე-ტუის დიდ ტივს ქ. ახალ-ორლეანში; პიტმა მასცა ახალგაზდა ებეს წინადადება გაჰყოლოდა ამის ტივს. ებე დათანხმდა და დღემდის უბრალო მე-შეშე ახლა გახდა მეტივედ.

რკინის გზები ამ დროს ჯერ კიდევ არ იყო. წაღებ-წამოღება საქონლისა სრულდებოდა გემების და ტიკების საშუალებით. მეტივე მენაკენი კარგა ბლომა ფუფს იღებდნენ, მაგრამ ამას მეჭთად არ შოულობდნენ ისინი. რარება გემებისა და ტიკებისა მდინარის დაღმა კიდევ ადვილი საქმე იყო, მაგრამ პირ-შელმა ტარება-გი გემისა თუ ტიკისა სულ სხვა საქმეა: აქ ხმარობენ სატყეებს (წელის მოსასმელ ნიბებს)

და მათი საშუალებით არღვევენ მომდინარე წყალს და ერთი კაი-გაგლახით ნელ-ნელა მიტოვებენ წინ.

მოგზაურობა ებესი და მისი ამხანაგის ჯონისა კერ ას-
ცდა ხიფათებს. ცა ყოველთვის არ იყო ნათელი და უდრუბ-
ლო. მდინარის ზვირთები ხშირად ეთამაშებოდნენ მათ და
უქადნენ დაფშენა-დაღეწვას; შხაშუნა წვიმები ისე საშინლად ასკე-
ლებდა მათ, რომ სიცივე და სინოტივე შიგ ძელებში ატანდა
მგზავრებს. სსკა-გვარ განსაცდელშია ც ჩაცვიდნენ ისინი:

როგორღაც ერთხელ, საღამოზე, ამხანაგებმა გაახერეს
ტივი მდინარის ნაპირად და მიწვნენ შესასვენებლად. შუაღამე
იქნებოდა, როცა აბრამი გამოაღვიძა უცნაურმა ხმაურობამ.

— რა ამბავია მანდ? — დაიყვირა აბრამმა და გააღვიძა ჯონი.
ჯონმა თვალები მოიფშენილა და უთხრა:

— ზანგები.

— ვინ ხარ მანდ?

პასუხი არ იყო. ცოტა ხნის შემდეგ მეტივეებმა დაინა-
ხეს თავის წინ ოთხი შავ-კანიანი სასე, რომელნიც მთვარის
შუქზე უფრო საშინლად მოჩანდნენ, და გაიგეს მათთვის
კარგად ნაცნობი ზანგური ენა.

ეზე და ჯონი მიხედნენ, რა განზრახვითაც მობრძან-
დნენ ეს ბატონები და მოემზადნენ საბრძოლველად; თოფ-
დამბახა ამათ არ გააჩნდათ, ასე რომ მხოლოდ თავიანთი ღო-
ნიერი მარჯვენის იმედით უნდა ყოფილიყვნენ. ერთი ზან-
თაგანი უკვე შეხტა ტივის ნაპირზე, აზიდა მალეა უშველელი
კეტი და ღონივრად მოუქნია ჯონს. ებემ ერთის თვალის და-
ხამხამებაზე გამოსტაცა ზანგს კეტი, სტაცა თვით მას კი-
სერში ხელი და გადუძისა ღრმა მდინარეში.

გაისმა შხაზუნი წყალში... მკვდარი სიჩუმე ჩამოვარდა...

დანარჩენ სამ ზანგს თავს ზარი დაეცათ ასეთის მოულოდნელობის ამბით და კერაფერი მოახერხეს დაღუპული ამხანაგის საშეკლად. ძალზე ნაცემთ ამათაც ძალე ზურგი უჩვენეს ახალგაზდა ჭერუელესებს და გაიქცნენ. მაგრამ არც ებე გადარჩა უზიანოდ: მარჯვენა ხელი ძლიან დაუზიანდა მას კეტის დარტყმისაგან, ხოლო მარჯვენა თავლი ძლივს გადირჩინა დანის ჩაკერისაგან შიგ თვალში. ახალგაზდა ბიჭების იღბლად, სწორედ ამ დროს ჩამოიარა ორთქლით მატარებელმა გემმა და ამათაც აუშვეს-რა თავისი ტივი, შორი-ახლო მიჭყენენ მას. ამის შემდეგ ახალგაზდა მეტიკენი მშვიდობიანად ჩავიდნენ ქ. ახალ-ოჩლაშში.

სხვა და სხვა თავ-გასართობმა განცხრომამ ამ კეებართელა ქალაქისამ კერ შეახერა ახალ-გაზდა ბიჭები იმაზე მეტ ხანს, რასაც თხოულობდა თვით საქმე მათი აღისა და ამიტომ, საგსებით ჩააბარეს ხე-ტყე ვისიც ჯერ იყო თუ არა, იმ წამსვე უკან დაბრუნდნენ. აქ სამშობლო ტყეებში, ახრამი და ჯონი ხშირად გაიხსენებდნენ ხოლმე თავიანთ გაბედულს მოგზაურობას მდინარე მისისიპიზე და იმ ოთხ ზანგთან უსწორო ბრძოლას, რომელმაც უფრო დაახლოვა ეს ორი ახალგაზდა ერთმანეთს. ამბავი იმაზე, რომ ახალგაზდა მეტიკეებმა უნაღულოდ და გონივრულად შეასრულეს დაჯალბული საქმე, სწრაფად გაერცეულა მიდამო ადგილებში და მით დაუმსახურეს პატივისცემა ყველა მეზობლისა.

ინდიანიდან ილინოისში.

რ დასცალდა თომა ლინკოლნს ინდიანში დაესრუ-
ლებია თავისი გაჯახირებული სიცოცხლე. იმ გა-
რემოებად, რომ ჩრდილო ამერიკის შეერთებულ შტა-
ტებში საოჯარის სისწრაფით შენდებოდა ხალხი,
რომელმაც დაიჭირა ინდიანიც, და აგრეთვე დაუძლე-
ველმა სურვილმა მოგზაურობისა, ძალა-უნებურად მაიქცია
ხიზნების უურადლება მასლობელმა შტატმა ილინოისმა, რა-
მლის არა ჩვეულებრივ ნაყოფიერებაზე ხიზნებს გულის მო-
მხიზლავი ამბები ესმოდათ. ამიტომ, მიუხედავად ღრმა მოხუ-
ცებისა, თომა ლინკოლნმა გადასწყვიტა მიტოვება მეორე სამ-
შობლოსი და გადასახლდა დასავლეთისკენ, ილინოისის შტა-
ტებში, სადაც, მონადირეების სიტყვით, „რბე და თაველი
ამოსჩქეფდა დედამიწიდან“.

მარტში 1830 წელს გაუდგა გზას მთელი ოჯახობა
ლინკოლნისა. აბრამს შეუსრულდა იმ დროს 21 წელი. რა-
გორც სრულ-წლოვანს, მას სრული უფლება ჰქონდა გასცლო-
და ოჯახს და დედის საფლავის ბინაზე დარჩომილიყო, მაგრამ,
როგორც მორჩილმა შვილმა, ამჯობინა გაეოლა მოხუცი მამისა,
რომ მოხმარებოდა მას ახალ ადგილზე დასახლების დროს.
მოგზაურობამ ორი კვირა გასტანა და, აი, ჩვენი მოგზაურები
ილინოისის შტატში გაჩერდნენ. სამოსახლო ადგილი გამო-
ირჩიეს დეკატურის მახლობლად, სანგამონის მდინარის ჩრდი-

ლო ნაზირზე. ებეს შემწეობით მოხუცებულმა თომამ ააშენა ძეგური ქოხი, და ამის შემდეგ ხიზნები შეუდგნენ ღობის შემოკლებას იმ ადგილების გარშემო, რომელნიც მათ დაისაგუთრეს და რომლის ნაყოფიერება, მართლაც, აღმატებოდა ყოველ მათს მოლოდინს. ეს მუშაობა უმთავრეს ნაწილად აბრამს დაწვეა კისერზე და მანაც ჩინებულად შეასრულა იგი. საკვირველის სისწრაფით დამზადა მან აუარებელი მარგილი და ათ დესეტინა მიწას მშენიერი ღობე შემოაგლო.

პირველი ზამთარი, გატარებული ხიზნების-მიერ ილინოისში, იყო მეტად სასტიკი; ამით უწოდეს მას „ღრმა თოვლიანი ზამთარი“, რადგანაც მთელი ილინოისის კაკე სრული სამი თვე შესუდრული იყო სპეციალური თოვლით. ამ საზარკო სიცივეებს მოჰყვა თან საზრდოს ნაკლებობა. მიუხედავად ჭარბუჭებისა და ეინებისა, ებეს უნდა ეკლო სანადიროთ და ეშოკა ნადირის ხორცი. ის სრულებითაც არ იყო კარგი მსროლელი, მაგრამ სიუვარულმა მშობელთადმი — ამ განსაკუთრებულმა თვისებამ ლინკოლნის ხასიათისად, — აწავლა მას ასრულება მისთვის უჩვეუი საქმისაც თავ-დადებათ და სრულის წარმატებით.

თომა ლინკოლნმა მაგრად მოიკიდა ფეხი ახალ ადგილზე, ხოლო აბრამში გაიღვიძა გრძნობა, რომელიც თანასდაკეს ყოველს ამერიკელს — დამდგარიყო თავის საკუთარ დამოუკიდებელ ცხოვრების გზაზე. მან გადასწევიტა მიტოვება სამშობლო ქოხისა, და ყოველი განსაზღვრული აზრის გარეშე, უფულოდ და მხოლოდ ხასიათის მიტოვება ძალით, შეურყეველი პატიოსნებით და უცვალელები განზრახვით, რომ უნდა გაეხსნა თავისთვის გზა, — გამადგა ფეხი გარეთ.

სულ პირველად მან მიაშურა პიტსბურგის ქალაქის ახლო-
მასლო სოფლებს და იწყო მუშაობა, სადაც რა მოხდებოდა
ხელში. აქაც, როგორც წინედ სამშობლოში, მან შეაყვარა თავი
ეკლესიას, ვისთანაც-გი შესვდებოდა რაიმე საქმე. აქ მან გაიცნო
ვინმე არმსტრონგის ოჯახი, რომელმაც მიიჩნია ის, როგორც
საკუთარი შვილი. ზამთრის გრძელ საღამოებს მთელი ოჯა-
ხობა ჩვეულებრივ ბუხრის წინ ატარებდა: მოხუცი არმსტრონ-
გი ითბობდა თავის მჭკნარ ხელებს, მისი ცოლი, ფიქრისა-
გან გატაცებული, უმზერდა ტელეფონის აღს, ხოლო აბრამი იჯდა
სულ-განაბრებული და კითხულობდა რომელსამე წიგნს, გამოღე-
ბულს მოხუცი არმსტრონგების, ან, როგორც თითონ ის ეძა-
ხოდა მათ, თავის „აღმზრდელების“ ძველი წიგნთ-საცავიდან.
აბრამის ტანისამოსი იმ დროს, მართლაც, ძალიან გაცვეთილი
იყო, მაგრამ ის არ აქცევდა ამას არავითარ ყურადღებას. ჭქონ-
და მას სამუშაო და წიგნები და ისიც სრულებით კმაყოფილი
იყო თვისი ცხოვრებით პიტსბურგში.

მოვიდა გაზაფხული და აბრამს ხელ-ახლად მისცეს წინადა-
დება გაქოლოდა ტიკს ახალ-ორლეანში. მწუხარებით და გულ-
წრთული ძაღლობით გამოეთხოვა აბრამი თავის კეთილ „აღ-
მზრდელებს“ და გაემგზავრა სამხრეთისკენ. სამხრეთის დე-
და-ქალაქმა, ახალ-ორლეანმა, ახლა მეტად მძიმე შთაბეჭდი-
ლება მოახდინა დაკავებული ახალგაზრდა ლინკოლნზე.

ქალაქში მძვინვარებდა სასტიკი ხოლერა, რომელსაც უფრო
„უკეთეს ციებას“ ეძახიან. საავადმყოფოებში ტევს აღარ იყო,
ისე მრავლად იყვნენ ავადმყოფნი. მკვდრები დაუმარსაჲდ ეყარ-
ნენ ქუჩებში. ეკლესიას, ვისაც შეეძლო, გაზობდა შორს სენით
მოცულ ქალაქიდან.

მაგრამ, აბრამი ამას არ შეუშინდა და იმ დრომდე დარჩა ქალაქში, სანამ საესეებით არ შეასრულა უოკელი მისდამი მინდობილი საქმე. ტიკის პატრონმა უხვად დააჯილდოვა აბრამი ამ გეგარი თავდადებული გარჯისათვის და გადაწყვიტა აღარ გაეშვა თავისი ხელიდან ჭკვიანი და პატროსანი ახალგაზდა, რისთვისაც მისცა მას თანაშემწის ადგილი ქალაქ ნიუ-სალემის მაღაზიაში. აბრამმა სიხარულით მიიღო ეს ახალი თანამდებობა და ამ გეგარად მეტივე გახდა კაჭრად. აქაც მალე გაითქვა სახელი ნიჭიერმა ახალგაზდამ: ყველა იმ დუქანში უფრო შედიოდა, სადაც კაჭრობდა თავაზიანი ლინკოლნი. მისი პატროსნება საანდაზოთ გადიქცა მთელს იმ პატარა ქალაქში.

მაგრამ, ცოტა ხნის შემდეგ, ჩვენ ვეღარ ვხედავთ ლინკოლნს დუქანში. მას ჭსწეუროდა სხვა ცხოვრება, სხვა, უფრო საინტერესო მოღვაწეობა; დროთა ვითარების სასიამოვნო ცვლილებამ შეუწყო მას ხელი აქმორება თავიდან გულის მოსაწყენი საწონ-სასწორები, მთელი გრძელ საანგარიშო დაკორებისა და გაუხსნა მას ახალი ფართო გზა.

ახრამ ღინკოლნი-მხედარი, მიწის-მზომელი და
იურისტი.

ოგორც ცნობილია, ამერიკის პირველ-მოსახლენი ანუ
მკვიდრნი, იუენენ ინდიელები. ფართოდ და არხეინად
ცხოვრებდნენ ისინი ყოველ-გვარი ჩადირით მდი-
დარ, თვალ-უწვდენ კაცებსა და ტუეებს შორის და
ღრმა, თევზით სავსე მდინარეების მიდამო ჭალებში. წვეტ-
მასხილანნი ისარი, მშვილდი, დამლეული მტრის თავის გასა-
ტყუებელი დანა და მოკლე ღეროანი ჩიბუხი და თუთუნი — აი,
მთლად ის ნივთები, რაც აუცილებლად ესაჭიროება ინდიელს მის
უფერულ, მაგრამ მისთვის სრულებით კმაყოფილ ცხოვრებაში.
შესანიშნავი მხედველობა, საუცხოოდ გახსნილი სმენა, რაღაც
უცნაური გრძნება (აღღო) ჰხდიდენ მას მონადირედ თითქმის
ბაღლობიდანვე. ბინადრობით ცხოვრებას ის კერ ეწეობოდა.
კარავი მისი, ვიგვამი, რომელშიაც ხელ-აუღებლად შრომობდა
მისი შავ-კანიანი სევიუ (ე. ი. ცოლი), ერთად ერთი მეურნე
ყოველივე შინაურ საქმეებისა, მას ყოველ დროს შეეძლო გა-
დაეტანა თავისი თავშესაფარი ერთი ადგილიდან მეორეზე. ერ-
თი რამ იყო მისთვის აუცილებლად საჭირო: ფართო, უსამ-
ზღერო ხალვათობა. იქ, სადაც ერთმანეთზე ახლო ცხო-
ვრობენ, სადაც ბევრი ხალხია, წითელ-კანიანი ინდიელი იხუთება,
როგორც გაღიაში ჩასმული თავის-ნება გარეული ფრინველი,
როგორც თევზი, ამოყვანილი წყლიდან...

და, აი, სწორეთ იმ მხარეს, რომელიც ინდიელს მხოლოდ თავის საკუთრებად მიაჩნდა, მისთვის სრულიად უცნობი „თეთრი“ კაცი გამოჩნდა. მას ის პირველში რაღაც ღვთაებად ეჩვენა, ქუთხლისა და ელვის გამჩენად, რადგანაც თოფის სრულა, რომელიც მათ არასოდეს არ ენახათ, პირველად ჭეჭა-ჭეხილად მოეჩვენათ, რისგამოც თავზარ-დაცემულნი განუგითხველად გაუბოდნენ მას შორს დასაჯლეთისაკენ და სტოკებდენ ახლად მოსულების ხელში მდიდარს ნაპირებს ატლანტიკის ოკეანისას. ასე და ამ გვარად, ახლად მისული ევროპელები დაბინავდნენ ინდიელების მიწა-წყალზე, გააშენეს მრავალი დიდ-ხალხიანი სოფლები, და იწყეს საჩუქებლობა იქაური დიდებული ბუნების უხვი სიმდიდრით. რიცხვი ახალ-მოსულებისა იზრდებოდა, როგორც ამბობს ინდიის ერთი ტომის წინამძღოლი, ვით ბაქსი გაზაფხულზე; ესენი შესანიშნავის სისწრაფით მოედგნენ ინდიელების მუდრო სამშობლოს და წინ გაიარეს, დააფრთხეს, თუმცა კელური, მაგრამ შესანიშნავად გამოეძვირეს. მწუხარებით უმზერდნენ ინდიელნი, როგორ იმხობა უცხო ტომთა ცულის კეთებით მათი მამა-პაპული ტყეები, როგორ იხევენ მათი, დღემდინ ხელ-უხლები მინდვრები, და შეკლა-გი არ შეეძლოთ. „თეთრებმა“ მოუხშირეს შევიწროება თვით ინდიელებსაც. საბრალოებს ართმევდნენ მიწას და მის მაგივრად გი არაფერს აღევდნენ მათ. ეს იყო მთავარი მიზეზი, რომ წითელ-კანიანებმა საშინლად შეიძულეს „თეთრები“. პირდაპირ გაქცათ წინააღმდეგობა მოსულებისათვის მათ არ შეეძლოთ: ამას უშლიდა უჭონლობა კარგი იარაღისა, და თვით დაცლაკეპობაც ინდიელთა, დაუოფილთა მრავალ ტომებად, რომელნიც ჰმტრობდენ ერთმანეთს. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, წითელ-კანიანებმა მანც

დაიწიეს ზედი-ზედ თავ-დასხმა კერპიელთ სოფლებზე. სა-
შინელი იყო ეს თავ-დასხმა: კელურნი უწყალოდ ანადგურებდნენ
ეკლესიებს, რა-ც-კი ჩაუვარდებოდათ ხელში, სისხლის ღვარს,
დამახინჯებულ და დატყვევებულ სხეულთა გროვას სტოკებდნენ
ისინი თავის უკან. ბეკრი, ბეკრი ხიზანი დაიღუპა გაჯახირე-
ბულის სიკვდილით ახალ თავის სამშობლოში, სანამ დამშვიდ-
დებოდნენ ინდიელები! ეს დამშვიდება-კი მოხდა არა რამე გან-
სხვავებული გამარჯვების-გამო კერპიელთა წითელ-კანიანებზე,
არამედ უმეტეს ნაწილად იმიტომ, რომ წითელ-კანიანებმა კერ-
პესძლეს ბრძოლა სწავლა-განათლებით შემოსილ ახალ-მოსულე-
ბთან და იწიეს სწრაფად გადაშენება: ტომი მათი ქრება, დნე-
ბა, კითარცა ზაფხულის თოვლი მთის წვერებზე. ხუთი მი-
ლიონიდან, რასაც დაახლოებით ეთანასწორებოდა რიცხვი წი-
თელ-კანანებისა კოლუმბის-მიერ 1492 წ. ამერიკის აღმოჩე-
ნის დროს, ახლა ისინი დარჩნენ არა უმეტეს 500 ათასისა.

1830 წელში ბრძოლა ხიზანთა წითელ-კანიანებთან ჯერ
კიდევ სასტიკი იყო. ინდიანის ერთი ძლიერი ტომის წინა-
მძღოლმა, ცნობილმა სახელ-წოდებით „შაკმა ქარმა“, გამოსცა
ბრძანება, რომელიც სიტყვა-სიტყვით სწრაფად გაკრცელდა
ეკლესიებში.

„ტრეპერ“ (თეთრი),—იყო ნათქვამი ბრძანებაში—
„მოვიდა ჩვენთან საბრძოლველად მდინარე მისისიპით; იგი
ესერის თოვს წითელ კაცს და მის ცოლ-შვილს ისე, რო-
გორც კელის ძეგებს, ჩვენი ქონება მთლად გადაგვიწვეს; სა-
ქონელი და პირუტყვი დაგვტაცეს. ძმებო! მე მივდივარ ფერ-
მისდილებზე (ე. ი. თეთრებზე) და მოგიწევთ თქვენც დიდ-
ხატარაანად მაგიერი გადაუხადოთ ჩვენ მტრებს!..“

„შავი ქორის“, თავ-გამოდებულ მოწოდებას სმა მისცა თითქმის ინდიელთა ყველა ტომმა. ინდიელებმა მიჰყვეს ხელი თავიანთ ცულ-ნაჯახებს და სულ მცირე ხანში თავს-ზარს დასცეს ახალ-მოსულებს. ბრძ-მორეული ინდიელები თავს ესხმოდნენ ხიზნებს, ახრებდნენ მათს ყანებს, სწვავდნენ და ანადგურებდნენ ღობეებს, იტაცებდნენ საქონელს და, ისრითა და ყარაბინით ხელ-შეიარაღებულნი, უწყალოდ ჰსდევნიდნენ თუთრებს. მთავრობა იძულებული შეიქმნა მიეღო სასტიკი ღონის-ძიება ამოხსების მოსახსპობად და გაგზავნა მათ წინააღმდეგ ჯარები, შემდგარი უმეტეს ნაწილად თვით-მსურველთაგან. უკანასკნელთა რიცხვში იყო აბრაამ ლინკოლნიც, რომელმაც ჯარაიანობის პირველსავე დამსებაზე, მიატოვა სასწორი და სახგარისო ჩოთქი, და შევიდა ჯარში უბრალო ჯარისკაცად. აი, რას სწერს იმაზე ერთი მისი რაზმის ამხანაგთაგანი: ლინკოლნი უცბად შეიქმნა ჯარის საყოველთაო განსაკუთრებულ საყვარლად და მალე დაინიშნა კაპიტნად, ე. ი. მხედართა ცალკე რაზმის უფროსად. ეს იყო ნიჭიერი, მარჯვე მხედარი, მკაცრად თვალ-ყურის მადევნებელი თავის ხელ-ქვეითებისა, გულ-მოდგინედ აღმასრულებელი თავის თანამდებობისა, გამხსნელებული მამაცობით და სიყვარულით სამშობლოსადმი.

ბრძოლას ინდიელებთან არ ჰქონლა თვისება დიდი სამხედრო ომიანობისა. თვით ლინკოლნი ასეთის სუძრობით მოიხსენიებს მას: მართალია, მთელი ომიანობის განმავლობაში მე არ შემხვედრია ნახვა არც ერთი ცოცხალი მეომარი ინდიელისა, მაგრამ სამაგიეროდ მე გამოვიარე არა მცირე სისხლის დამათხველი კინკლაობა უკეთურ ბოცო-მკალებთან. თუ გული

არ წამსვლია სისხლის შეუყენებელი დანთხვეისაგან, მის ნაცვლად არა ერთსელ გუოფილვარ სიკვდილზე მისრწნილი შიმშილისაგან.“

ოძი „შაკ ქორთან“ დიდ ხანს არ გაგრძელებულა: გლახად შეიარაღებული ინდიელები ძალე დაამშვიდეს და მსურველთაგან შემდგარი „თეთრების“ ჯარი დაითხოვეს. მაგრამ ამ ცოტასნის სამხედრო მოღვაწეობას ძლიერი გავლენა ჰქონდა ლინკოლნის მთელს შემდეგ ცხოვრებაზე. სამხედრო ცხოვრების მეოხებით მეშეშე და მეტივე ლინკოლნი დიდების ფართო გზას დაადგა; მან ცხადად დაინახა, რომ ძალა და მნიშვნელობა გაციისა არა მხოლოდ ღონიერს სელებშია და ამიტომ დაუყოვნებლივ შეუდგა ამერიკის კანონების შესწავლას იმ განზრახვით, რომ ოდესმე მისწავლული იურისტი გამსდარიყო. ასირებული სანასავი იყო ეს ასალი კანდიტატი სამთავროლო თანამდებობისა სსკა მდიდარ, სუფთად ჩაცმულ-დასურულ, გაყრიალებულ-გაელვარებულ ამხანაგებთა შორის! აშკარად სხანდა, რომ ტეის შვილი იყო ეს ღარიბულად ჩაცმულ-დასურული კაცი, თავისებურის ენით მოლაშარაკე, დაბალი და ცოტათი მოთავსედო ფოფა ქრეკით.

ბე იყო უზარ-მაზარი ტანისა და საგმოდ უშნო აგებულიობისა. მისი მსსვილ-მარღვიანი, გძელი სელ-ფესი, სსანდა, ამძიმებდა მას, როცა იდგა ან არას მუშაობდა იგი. სელები, რომელიც ოდესმე აგრე მოსწონდა მას, კეებართელ ბერკეტებს ჰგვანდნენ, რომელთვის სარგო სელ-თათმანები ძნელად თუ სადმე იშოკებოდა. კისერი ჰქონდა აგრეთვე ძლიან გრძელი, ხოლო გულ-მკერდი ძლიან კიწრო. განსსკაკებით შესანიშნავი იყო თავი ჩვენი კანდიდატის იურისტისა, მოგრძო, კიწრო,

შეუფერებლად ჰატარა მის გმირულ მოყვანილობასთან შედარებით. თმა ისეთი გრძელი ჰქონდა მას, რომ არავითარ საკარცელს არ ნებდებოდა. შუბლი უგავდა სალი კლდის ანახეთქს და ხსალ-გაზდობაშივე ჰქონდა დაზრანტულ-დანაოტებული ხაზებით. ხშირ წარბებ ჰქეშიდამ გამოსტკრეტდა ღრმად ჩაღებულ თვალები, — და რა თვალები! ნათელი, ნაპერწკლოვანი, მახვილ-ისრიანი და წრფელი. იგინი ხან გაიძვრულად ელვარებდნენ და ხან დაფიქრებულად იმზირებოდნენ სადღაც შორს. სჩანდა, ებეს შექმლო ჩაესედა ღრმად ყოველი კაცის სულში, ვისაც-კი დაამჩერდა ის ამ თვალებს. მისი არა ჩვეულებრივი დიდი პირი შეიარაღებული იყო ორ მწეობრად ჩაჩაზმული, თოვლსავით თეთრი, კბილებით; ყურები უფრო შეუფერებლად მის თავზე ერთი-ორად უფრო მეტ თავს. არავითარი ტანისამოსი კარგად არ ადგებოდა აბრამს; აჭა-იქ უშნოდ გამოშვრილი ძელები თითქო დასცინოდნენ მგერვალის ხელოვნებას. რაღაც განსაკუთრებული ძალა მოსჩანდა ლინკოლნის მთელს არსებაში; — და არა მარტო ფიზიკური ძალა; საჭირო იყო მხოლოდ შესედა მის თავისუფლად ღრმა აზრის გამომეტყველ სახეზე, რომ დარწმუნებულიყავით ამ კაცის დიდებულ ზნეობრივ ძალაში. პირველ შესედავის დროს ადვილად შეიძლებოდა გარცხებით წამოგეძახათ: „რა უცნაური კინმა!“ მაგრამ, მაგიერად საკმაო იყო ცოტა დაასლოკებით დაჰკვირებოდი მას, რომ გეტქათ: „აბრაამ ლინკოლნი არა ჩვეულებრივი კაცია! ეს არის გაბედული მეომარი, რომელიც არაოდეს არაფერს არ შეუშინდება და არც არაფრის წინ გაჩერდება: იგი მხოლოდ სიცოცხლესთან ერთად უარს ჰყოფს თავის გულითადს რწმენას“...

იურიდიულ საქმეებს ღინგოლნმა მიჰყო ხელი თავისე-
ბურის ერთგულებით და გამტკიცისობით, მაგრამ პირველ
დროს, სანამ სასელს მოიხვეჭდა, ეს საქმე მას თითქმის არა-
ერთარ საშუალებას არ აძლევდა, რისგამოც თავის შემდეგულ ამ-
ხანაგებთან—ვექილებთან და კანდიდატებთან, მას თითქმის რომ
გლახის სანახაობა უფრო ჰქონდა. რომ უზრუნველ ეყო ლუკმა
ჰური, ახრამმა დაიწყო ძებნა საქმის მიწების გამიჯვნათა სამ-
მართველოში. წინედ, მას არასოდეს არ ესწავლა მათეთიიკა,
მაგრამ ასლ-გი მან თავისებურის თავ-გამოდებით ისე მალე
შეისწავლა ეს საგანი, რომ შეეძლო მიეღო თავის თავზე მო-
მკვლეობა სასელმწიფო მიწის მომძღვლისა. ამგვარად ჩვენ
გხვდებით ღინგოლნს თვით იმ თანამდებობაშიაც, რომელსაც
ოდესმე მართავდა სასელ-განტყმული მისი წინამოადგილე ეა-
შინგტონი. ის ანაწილებდა მიწებს ახალ-დასახლებულთა შორის.
პირველ ბრძანებისათნავე ღინგოლნი გასწევდა ხოლმე თავისი
იარაღებით დანიშნულს ადგილას, და დაუღალავად ზომავდა და
ანაწილებდა მიწებებს და ტყეებს, მიუხედავად ამინდის აკ-
ვარგიანობისა. ცხადია, რომ ამ გვარ ცხოვრებას ბევრე შესა-
მთხვევარიც მოსდევდა და მისი ცხოვრებაც საკსეა მათით.
მაგალითად, ღინგოლნს ხშირად შესვდებოდა ხოლმე გასვლა
გაშმაგებულ მდინარეებში; ბევრი გრძელი შემოდგომის დამეები
გაუტარებია მას ტყეში, შესაჟნა წვიმის ქვეშ, სუსხიან ქარ-
ყინვების დროს. ერთხელ უეცრად მოვარდნილმა მთის ნი-
აღვარმა მოიტაცა ღინგოლნი, რომელმაც ისღა იღონა, რომ
ჰსტაცა წყალზე მოტივტივე როკს ხელი, მოაჯდა მას ზევი-
დამ და ამ გვარად გადირჩინა თავი დასრჩობისაგან.

მაგრამ მიწის ზომვის მეტად საძნელო საქმეებმა მაინც

გერ დააცილეს აბრამი მის ტეშმარიტ მოწოდებას. მან გულ-
მსურველეთ განაგრძო შესწავლა კანონებისა და შესწავდა თუ
არა მუშაობა მიწების გამიჯვნისა, კვლავ დაუბრუნდა სა-
სამართლოს დარბაზს, ახლა უკვე საკსებიით მცოდნე და გან-
სწავლული.

სასამართლოს მოაჯირთან.

ანგლო მას აქეთ ეჭისმა წელმა, რაც აბრამ
ლინკოლნმა მიატოვა სამშობლო ქოხი და
იწყო ქაეენად სიარული. ჯან-საღი ახალგაზდა
მეშეშე, რომელიც აგრე ხარბად კითხულობდა
ძველ წიგნაკებს მოხუც არმსტრონგების ბუხართან, გახდა ახლა
სახელ-განთქმულ ექვლად და კანონების საუკეთესო მცოდნედ
მთელს ილინოისის შტატში. ბეკრი ცდილობდა მოხდა იმათ
ოჯახშიაღ, რომლებსაც ლინკოლნი უწოდებდა თავის „ად-
ზრდელებად“ და რომლებზედაც მას ტკბილი და დაუვიწყარი
ხსენება შერჩა ბოლომდის. მოხუცი არმსტრონგი მოკვდა,
ხოლო საცოდავს მის ცოლს დაატყდა თავზე საზარელი უბე-
დურება: უფროსი მისი შვილი, ერთად-ერთი იმედი მოხუცი
დედაგაცისა, მისცეს სამართალში კიდაცის მკვლელობის-გამო.
საქმე ასე უოფილიყო. *

ერთი ახალგაზდა კაცი მოჭკლეს ღამით, უცაბედი ჩხუ-

ბის დროს. გამოჩნდა მოწამე, რომელიც დიდის გულ-დაჯერებით ამტკიცებდა, რომ ძველი ახალგაზდა არმსტრონგი არისო; რომ მან, მოწამე, საკუთარი თვალით დაინახა ის სელმოქნეული საცოდავ მსხვერპლის შემოსაგრაკად. ამაზე უფრო დასაბუთებული დანაშაულობა აღარც შეიძლებოდა. მთელი მადამო მცხოვრები ხალხი აღუფრთხილებელი იყო ასეთი დანაშაულობით. მოდგნენ და სულ სათითაოდ გაიხსენეს ყოველი უმნიშვნელო შემთხვევა დამნაშავის ცხოვრებიდან; ეს-კი ძნელი არ იყო, რადგანაც ახალგაზდა არმსტრონგი მართლაც ცოტად წინ-დაუხედავი ხასიათისა იყო. გაიხსენეს თვით მისი სკოლური ცელქობა და წხუბი, ეგელაფერი, უკვე დიდი ხნიდან დავიწყებული. შეცოდება მისი დეიუნეს თვალ-წინ ბევრად გადაჭარბებულ-გაზვიადებული. და, აი, ყოველივე ამან ერთად-შეკრილმა, ჰქნა ის, რომ ყოვლად მართალი ახალგაზდა კაცი გამოცნადა მთელი საზოგადოების წინაშე რაღაც მოურჯულ-ბოროტ-მომქმედად. დასჯა იმისი აუცილებელი იყო. ადგილობრივი გაზეთები მხოლოდ იმას გაიძახოდნენ, რომ მძიმე სასჯელი მოეღოსო საეჭვო დამნაშავეს, რომელიც ჩაკარდა თუ არა მოულოდნელ-მოუთქვამელად ასეთ საზარელ მდგომარეობაში, ერთობ დაეცა სულით, დაჰკარგა მხნეობა.

სწორედ ამ დროს, როცა დედა ახალგაზდა არმსტრონგისა, საშინელს მწუხარებაში იყო, მოხუცმა მიიღო წერილი ლინკოლნისაგან, რომელიც აცნობებდა მას, რომ კისრულობს მისი შვილის დაცვას სასამართლოში, რომ ის მოიხმარს ყოველ ღონის-ძიებას გამართლოს და გამოიხსნას იგი.

ამისათვის, უწინარეს ყოვლისა, ლინკოლნმა კარგა ხნობით გადაადებინა საქმის გარჩევა, სანამ გამოიცვლებოდნენ ნა-

ფიცი მსაჯულნი, რომელნიც იმ დროს საყოველთაო ექვანობის გაკლების ქვეშ იმყოფებოდნენ და ამიტომ არ შეეძლოთ მიუდგომელის სისწორით შეჭვებოდნენ საქმეს. შემდეგ მან შეკრიბა ნამდვილი, უტყუარი ცნობები იმაზე, რაც მომხდარიყო, და რაკი დარწმუნდა არმისტრონგის სრულიად უდანაშაულობაში, გულ-დამშვიდებული ელოდა საქმის გარჩევის დღეს.

სასამართლოს სამსჯავროს დასაწყისი საკმაოდ ხალხით, დაიწყო ჩვენება მოწმეებისა. ყველანი ისე აჩვენებდნენ, რომ ახალგაზრდა არმისტრონგი, მართლა მკვლეელი გამოდიოდა და ამიტომ დასჯა მისი ყველას აუცილებელი ეგონა. მაგრამ, აი, წამოდგა თავის ადგილიდან აბრამ ლინკოლნი. პირველად მან მიუძღროთ რამდენიმე უმნიშვნელო კითხვებით მოწმეებს და დაუყინებით თხოულობდა, რომ ნამდვილად უჩვენონ მას ადგილი და დრო დანაშაულობისა. შემდეგ ლინკოლნი სცდილობს დაარდვიოს ის ცრუ ხმები, რომლებიც გავრცელებული იყო ხალხში ახალგაზრდა არმისტრონგზე; ის ამტკიცებს: ბრალდებული რომ კიდევ განუსჯელი და თავხედი ახალგაზრდა იყოს, ეს მაინც არაკითარ დამამტკიცებელ საბუთს არ გვაძლევს, რომ მას ამგვარი დანაშაულობის ჩადენა შეეძლოს. სხვათა შორის, ლინკოლნი უჩვენებს იმასაც, რომ უმთავრეს მოწმეს პირადი მტერობა აქვს ბრალდებულთან. საოცარი სიჩუმე ჩამოკარდება დარბაზში, როცა ნიჭიერი გეჟილი მტკიცე ხმით იწყობს ლაპარაკს მოწმეების დაუსაბუთებელ-დახვეწელ ჩვენებაზე. და, აი, სიცრუე ამ ჩვენებათა ყოველ ეჭვს გარეშე; ყოველივე, რაც პირველში აგრე ადგილ-დასაჯრებული იყო, ახლა ბოროტ განზრახულ ცილისწამებად წარმოუდგათ წინ. მოწმე აჩვენებდა, რომ საკუთარი

თვალთ ენასე მთვარის შუქზე, — თუ როგორ დასჭრა სასიკვდი-
ლოთ არმსტრონგმა მოკლეული, სოფო, ლინკოლნი ამტკი-
ცებს, რომ იმ დროს მთვარე არც-კი იყო ამოსული. ყო-
ველსავე ამას ლინკოლნი ამბობდა ისეთი დამაჯერებელი სი-
ცხადით, რომ ყველა მზათ იყო წამოქანსა. — „ბრალდებული
უბრალოა“! ლინკოლნი არ კმაყოფილდება ამით. მისი გულის
დიდი სანია აღსავსეა თანაგრძნობით ახალგაზდა კაციისადმი
და მადლობითა მის მშობელთადმი; ეს საკმაო იყო, რომ მას
ერთბაშთ აღმოეთქვა განმხიევებელი მგზნებარე სიტყვები.
ასეც მოხდა: მისი სიტყვა, როგორც ქუხილი, თავ-წააღ-
დაცა ცრუ-მოწმეს და ფიცის-გამტეს ბრალ-მდებელს: ფერ-
მისდილი, მკელვარებისაგან თავბრუ დასსმული და შერცხვენილი
ბრალდებული ბარბანით გარეთ გამოვიდა.

ამის შედეგ ლინკოლნმა მიჰმართა მსჯულებს. ის კმე-
დარება მათ წარმოადგინონ თავისი თავი არმსტრონგისა და
მისი საბრალო დედის ადგილას, ელაპარაკება მათ, როგორც
მამებს, რომელთაც შეიძლება შეიღო დაკარგონ ამგვარივე საზო-
ღარი ცილის-წამების წყალობით; — ესაუბრება მათ, როგორც
ქმრებს, რომელთ ცოლები შეიძლება დაჩვენდნენ ქვრივ-
ობაზე; ის აფიცებს მათ არამც და არამც არ გაიტარონ გულში
ხალხში გაგრელებული უჯერო მითქმა-მოთქმა და ბრალდებულს
სრული სიძაბრთე აღმოუჩინონ. დასასრულ, როცა ლინკოლნი
მგზნებარე სიტყვებით შეესო იმას, თუ რა დაუფასებელი მად-
ლობის მოკალაა თვითონ ის ბრალდებულის მშობლებისადმი,
დაბაზში ქვითინი გაისმა...

ღამდებოდა. საღამოს უკვე იყო მოტანებული. ჩამაკალი
მზის სხივი ფანჯრებიდან ხალხით გაჭედულ დაბაზს ეფი-

ნებოდა. უეცრად ღინკოლნმა შესწევითა სიტყვა, განაწყრო
სელი მზისაჲს და სთქვა: მოსამართლენო! კიდრე ეს მზე ჩაჲ-
დოდეს, არმსტრონგი უნდა განთავისუფლებულ იყოსო!..

ამ სიტყვებით ღინკოლნმა გაათავა თავისი ბრწყინალე
სიტყვა და სასამართლოს მოაჯირს მოშორდა. მსაჯულები
გაჲდნენ მეორე ოთახში განჩინების დასადგენად. ნასეკარი
სათის შემდეგ მსაჯულნი კვლავ გამოვიდნენ და ერთმა მთ-
განმა შიშით და ძრწოლით ყველასაგან მოსალოდნელი სიტყვა
წარმოესთქვა: „არმსტრონგი დამნაშაჲე არ არისო!“ დედაბერს
არმსტრონგისას გული შეუღონდა. შვილი, რომელიც იმაჲ წამს
განთავისუფლეს, მიკარდება დედას და აღერსიანი სიტყვებით
სცდილობს მოაბრუნოს იგი. ღინკოლნი თვალბ-ცრემლიანი
დუმილით უმზერს ამ სცენას!

— „ჩემო მხსნელო!“ — შეჴვირს ახალ-გაზდა კაცმა თავის
მხსნელს, აბრამ ღინკოლნს: ის სწრაფის ნაბიჯით მივიდა
ღინკოლნთან და კისერზე მოესვია. ღინკოლნმა გრძნობით
ჩამოართვა მას ხელი და უთხრა: „აკერ, მზე ჯერ არ ჩასულა
და შენ კი თავისუფალი ხარო“!

არმსტრონგის საქმემ დიდად გაუთქვა სასელი ღინკოლნს.
ნიჭიერ კექილზე აღაპარაკდა მთელი შეერთებული შტატები.
რაც შეეხება თვით ღინკოლნს, ის უმეტესის, ვინემ ოდესმე,
თავდადებათ შეუდგა იურიდიული საგნების შესწავლას. თავის
საცხოვრებელ ადგილად ღინკოლნმა აირჩია სპრინგფილდი,
პატარა ქალაქი ილინოისის შტატში. იქ შეირთო მან ცოლად
1842 წელს მერი ტოლი, ჰეკიანი, ლამაზი და საუცხოოდ
განათლებული ქალი. ოჯახური ცხოვრება მისი ისეთი ტიპილი
იყო, რომ წარმოსადგენადაც ძნელია. ტურფა მერმი მოაწყო

მისი სახლი ყველასთვის მისაწინეად და საამუშაოდ; საზოგადოებაში ახალგაზრდა ღინკოლნებს ღებულობდნენ სიუჟარულით და პატივის ცემით. მთელი მისი ცხოვრების უმთავრეს მიზნად იმ დროს იყვნენ სისი შვილები, ოთხი ჯან-საღი ვაჟი, დიდის მზრუნველობით და სამაგალითოთ აღზრდილნი. ღინკოლნის მუდმივი სურვილი იყო არ აჭყალოდა არავითარ პოლიტიკურ მოძრაობას და მთლათ მისცემოდა იურიდიულ მოწოდებას და ეცხოვრა ოჯახის კეთილდღეობისათვის. მაგრამ მისი ბედი სხვათერ შიგეცა. შეერთებულ შტატების ისტორიულ ცხოვრებაში მზადდებოდა ღირს-შესანიშნავი ცვლილება და, როგორც ამბობს, ამერიკელი ორატორი ჰენრი კლეი, „ღინკოლნის არ შეეძლო სიბნელეში დაეძალა თავისი სინათლე“.

მოწიების ცხოვრება ჩრდილო-ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

რას ორმოცდა ათმა წელმა განვლო მას აქეთ, რაც ინგლისის ხომალდი „მაისის ყუბილი“, რომელმაც მიიყვანა ევროპის პირველ-გარდასასვლელად ჩრდილო ამერიკაში, მიაღწა ამ ქვეყნის კიდეებს. ამ ხნის განმავლობაში დაუღალავი, სიცოცხლით სავსე ხიზნობა, თოფ-ზარბაზნების, ორთქლით სამუშაო მანქანების და სხ. ამგვარ ხელოვნების შემწეობით, ისე გამძაფრდა და გაძლიერდა ახლად აღმოჩენილს ქვეყანაში (ამერიკაში), რომ გა-

დმოსასხლებულთა რიცხვი ოც-და-ათ მილიონამდე ავიდა. ახლად გადმოსასხლებულმა ევროპელებმა ეს არ იკმარეს და ოთხ მილიონზე მეტი კიდევ აფრიკის მცხოვრებნი—ზანგები—გადმოსასხლეს ამერიკაში. რად მიატოვეს ამ შავ-კანიანებმა თავისი, უმისოდაც ცოტა ხალხიანი სამშობლო?

რომ გიჟასუხოთ ამ კითხვაზე, მიუცლილებულია გაიხსენოთ ზოგიერთი გეოგრაფიული პირობები ამერიკისა. ეს ხმელეთი გადაჭიმულია მთელი დედა-მიწის სიგრძეზე ჩრდილოეთიდან სამხრეთისკენ და შეიცავს ყოველ-გვარი ჭავის და სითბო-სიცივის ქვეყნებს, რისგამოც იქ ბუნება საკვირვლად დასხვავებულია. ეს დასხვავება მცენარეულობისა და ცხოველებისა შეადგენს განსაკუთრებულს თვისებას შეერთებულ შტატებისას, რომელთაც უჭირავთ უმეტესი ნაწილი ჩრდილო ამერიკისა. თვით იმ დროს, როდესაც ჩრდილო შტატებში იზრდება ხელ-უკვარება ფერადი ყვავილებით შემკული ტყეები, და შემოდგომის ნათესობა ხანდისხან ფუჭდება სასტიკი ზამთრის ყინვისაგან,—პოხიერი ნიადაგი სამხრეთი შტატებისა ფლვაკებულია თვალ-უწილში სახნავ-ნათესებით, ბამბით, შაქრის ლერწმით, ბრინჯით და სიმინდით. ამოდენა მინდვრების შემუშავება ჰაზანაჟება სიცხეში თეთრ კაცს, ჭავრით შეზავებულ ქვეყნის მკვიდრს, ე. ი. ზომიერ ჭავიანის ევროპის მცხოვრებს, არ შეუძლია. ასაცილებლად ამ გარემოებისა, მან მიმართა ღონის-ძიებას, რომელმაც წაურეცხავი სირცხვილი შესძინა მთელს ევროპას და ამერიკაში გადასახლებულებს: თავდაპირველად ესპანელებმა და პორტუგალებმა და მათ შემდეგ ჰოლანდელებმა და ინგლისის წკრიმალ ბაზაზებმა მიჰყვეს ხელი მონების შესყიდვას აფრიკაში, უმეტეს ნაწილად ზემო და

ქვემო გვინეთის ნაპირებზე და, როგორც ზემოთაც ვსთქვით, ოთხ მილიონზე მეტი ზანგი გადაიყვანეს ამერიკაში და მი-
ჯიდეეს ამერიკის სამხრეთ შტატების პლანტატორებს, ე. ი. კე-
როპიდან გადმოსასვლელ ამერიკის მემამულეებს. აი ვის ეგუ-
თნის ზირკელად ეს თავ-შემარცხენელი დაწეება „დამიანით
აღებ-მიცემობისა“!?

აფრიკის მწველ სიცხეებთან შესრდილ ზანგებს მუშაობაც
ჩვეულებრივ ეადგილებათ ამერიკის ცხელ-ჭავიან, მაგრამ მეტად
ნაყოფიერ მინდვრებში. უბედურება მხოლოდ ის იყო, რომ
ამერიკელებს ზანგები შინაურ ზირუტეებად მიაჩნდათ და ამი-
ტომ მეტად უღმერთოდ და შეუზრალელად ეპურობოდნენ მათ,
ზირუტეებსაც, როცა მოესურვებოდათ ჭედიწენ და ჭხო-
ცადნენ კიდრაც, გაუყიდნენ ცოლს ქმარს, ქმარს — ცოლს,
დედ-მამას — შვილებს და სხვა ამ გვარ მრავალ მტარკალობას
აყენებდნენ მათ. ჩივილი არავისთან შეიძლება, რადგანაც ამე-
რიკის მაშინდელი კანონები, დადგენილი თეთრების-მიერ, იწავ-
და მხოლოდ თეთრების უფლებას და სხვისას-კი არას და-
გიდეკდნენ. თავის თავმოყვარეობაში სამხრეთელები იქამდე
მივიდნენ, რომ უსარცხოდ ამტკიცებდნენ — ზანგებს სული
არ გააჩნიათ ან, მანც, ისეთი სული, როგორიცა თეთრ
კაცებს აქვთო.

ქენრა კლეის დროშის ქვეშ.

მანამ ჩრდილო ამერიკაში სულ უკელა-კი არ იყო თანამოაზრე სამსრუთელ პლანტატორებისა (მემამულეებისა) მონობის შესახებ. ჩრდილო შტატებში, სადაც უმეტეს ნაწილად სკლავსობას მისდევდნენ, მონები არ არსებობდნენ. ისიც რომ არ მოკისსენოთ, რომ დაჩაგრული მდგომარეობა ოთხი მილიონი ხალხისა საშინლად აღელვებდა ჩრდილოეთელებს, როგორც ადამიანებს და ქრისტიანებს, მონობის არსებობა სამსრუთელში ქალებრივთაც ვნებდა ჩრდილოელების კეთილ მდგომარეობას. სამსრუთელებს ქაინდათ გაცხარებული გაჭრობა ეკროპასთან, რომელიც საჭიროებდა ბაზზას, შაქარს და თამბაქას; უკელა ამ საქონელს სამსრუთელები გაცილებით უფრო იათფად და კარგის ღირსებისას აწკდიდნენ ეკროპიელებს, ვიდრე ეს ჩრდილო შტატელებს შეეძლოთ, რადგანაც სამსრუთელებს მუქთიმუშები (ზანგები) ჭეხანდათ და თითონ ადგილიც შეტად უხვ-ბუნებიანი ეკროათ.

მონობა სსკა მსრიაკ საზარალო იყო ჩრდილო შტატელებისათვის. იმ დროს, როცა ჩრდილო შტატების მცხოვრები ათელის ღვრით და კაი ვაგლანით შოულობდა ლუკმა ჰურს, სამსრუთი შტატების მემამულე, არსეინად, თვინიერ უკელის შრომისა, იძენდა აუარებელ სიმდიდრეს მონების შრომითა და ღვაწლით, შეეჭეოდა ღხინს, წვეულებას, მე-

დიდურობდა უზომო სტუმართ-მოყვარეობით. მდიდარს ყოველთვის მეტი ჰყავს მეგობრები, კიდრე ღარიბსა; ამის გამო აჩქარების დროსაც კონგრესის წევრობაზე (კონგრესი არის უმაღლესი სამმართველო ადგილი ჩრდილო ამერიკის შტატებისა) მეტი ხმის მოგროვებაც თითქმის ყოველთვის სამხრეთელებს ებედებოდათ. თვით უმაღლესი ადგილები სახელმწიფო თანამდებობათა—პრეზიდენტისა, სახელმწიფო მდივნისა, მინისტრებისა და სხვ. სულ სამხრეთელებს ეჭირათ. ცხადია რომ, თუ კონგრესში როგორმე ჩამოვარდებოდა სიტუვა წინააღმდეგობისა, სამხრეთელი მეძამულენი, მოქცეულნი მმართველობის სათაურში, იმ წამსვე ეცდებოდნენ მის გაქარწყლებას.

ეს კიდევ ცოტაა: გაფუჭებულმა ადვილად შეძენილი სიმდიდრით, მოკლებულმა, უქმი და ფუჭი ცხოვრების წყალობით, ყოველსავე მოქალაქეობრივს კაჟ-კაცობას, სამხრეთელებმა მონადრემს სრულად გასდგომოდნენ ჩრდილო შტატებს; მათ განიძრახეს დაფუძნება საკუთარი რესპუბლიკისა, რომ თავისუფლად ეპარპაშნათ საწყალ მონებზე და იმას-კი აღარ ფიქროდნენ, რომ ასეთი გარწილება სახელმწიფოსი შეიყვანს მიუღიებელ უბედურებაში შეერთებულ შტატებს, დაასუსტებს და უთუოდ დაუმორჩილებს მათ რომელსამე უფრო ძლიერ სახელმწიფოს, როგორიც, მაგალითად, იყო მათი უწინდელი მფობელი ინგლისი.

წინააღმდეგ აი ამ თავ-მოყვარეთა, რომელნიც თავის თავს „დემოკრატებს“ უწოდებდნენ, ე. ი. ხალხის მომხრე-მეგობრებად, წარმოსდგა დასი, სამშობლოსათვის თავ-დადებულ მაჟღიშეილთა, რომელმაც დაირქვა სახელი „მართეელობა ერისა“. უფროსობა ამ დასისა იკისრა ჰენრი კლეიმ, კაცმა მეტად ნიჭიერ-

მა და კეთილ-შობილმა. „დაცვა ჩრდილო ამერიკის შეერთებულ შტატების ერთობისა და ძირეულად აღმოფხვრის მონობისა, აი ის დედა-აზრი, რომელიც წინ უძღოდა ჰენრი კლეის და მის თანამომხრეებს!“

განა კიდევ საჭიროა ლაშარაკი იმაზე, თუ ამ ორ დას-თაგანში რომელს მიეკერძო ღინკოლნი? შვილი მეშეშისა, გამოკლილი მეტივეობას, კაჭრობას, ჯვრის კაცობას და მიწის მფლობელობას, რომელმაც ბოლოს, ასეთი ძალად აღგილი დაიჭირა სამშობლო შტატში, — მთელს თავის სინოცხლეში მხოლოდ თავისუფალი ფიზიკური და გონებითი შრომა იცოდა. ცხადია, თუ რა გვარი ზიზღით უყურებდა ღინკოლნი ძალ-დატანებით შრომას, როგორ აშფოთებდა მას მის სამშობლოში ასე უსიერესკილოდ დანერგილი მონობა; და, აი, ახლა, მოწყურული მონობის თაობაზე აღძრული კითხვით, ის სუფიით და გუფიით შეუერთდა ჰენრი კლეის, ე. ი. „ერის მმართველობის დასის“.

უწინარეს ყოვლისა ღინკოლნი ეცადა მოეპოვა ამ დასის თავის მომხრეები ბეჭდვითი სიტყვით და ცხოველი გაკლენიანი მჭკვრმეტყუელებით. ლაშარაკობდა ის საუცხოო და ანა-ჩვეულებრივ ძარტივად და ცხადად თვით სამძიმო საგნებზე. ხალხურ თქმულებიდან აღებული შედარებებით, მოსწრებულ-მოხერხებული და მკვეთრი დაცინვით, ის ასურათებდა მსმენელთ წინაშე აღებული კითხვას და შესანიშნავის ხელოვნებით აჯერებდა მათ ყოველივე მის-მიერ ნათქვამის სიმართლეში.

ახი, მაგალითად, როგორ ელაშარაკებოდა ის ბრბოს, დახარბებულს მისი სმენით: „ყოველი კაცი უნდა ცდილობდეს თავისი თავის ამაღლებას როგორც ნივთიერად, ისე სულიერად. ამ გულის წადილს ადამიანი უნდა ეწიოს თავისი შრომით ისე, რომ სხვი-

სი იმედი არ უნდა ჰქონდეს, მისთვის რომ ყველამ მიიღო ღვთისაგან არა მხოლოდ კბილებით შეიარაღებული პირი, არამედ ორი სელიც. უოკლად შემძლებელს რომ იმგვარი ხალხის შექმნა ენებოდა, რომელსაც ჰქონოდა მხოლოდ ჭამის უფლება და მუშაობისა-გი არა, მაშინ, რაღა თქმა უნდა, ის მარტო პირს მისცემდა მას და არა სელებს!

ჩემი შესვლულება შრომასზე ასეთია: ახალგაზრდა კაცი მი-
აღწეეს-რა იმ ჭასავს, რომელიც ათავისუფლებს მას მამის მზრუ-
ნეულობისაგან; მას არა აქვს სხვა შეძლება, გარდა ღონიერი,
ღვთის-მიერ მისდამი მიტეპული ხელებისა და მტკიცე, შე-
ურუეკელი სურვილისა შრომისადმი; ის ჭფლობს მასთან თავი-
სუფლებითაც, რომ ზიზნოს თავისთვის თვისი საკუთარი სურ-
ვილისამებრ რაიმე ხელობა ანუ სამუშაო. მას არა აქვს არც მიწა,
არც სახელობნო, ამისთვის პირველად ის მუშაობს სხვასთან.
ჩხადია, რომ ის, საკუთარი სურვილით გამომჩნეკელი თვისი
ხელობისა, შრომობს ერთგულად, ცხოვრებს ზომიერად, ეკო-
ნომიურად, და, აი, ერთი ან ორი წლის მუშაობის შემდეგ
მას აღმოუჩნდება ცოტა-რამ მონარჩუნებული, შენახული. ახლა
ის თვითონ ჭეიდულობს თავისთვის ერთ ნაჭერ-მიწას, ესა-
ხლება იმაზე, შეირთავს ცოლს, მოეკიდება ოჯახობას და
მოაგრეკებს რამდენიმე ხნის განმავლობაში სათაგნოს, საკმა-
რისს მისთვის, რომ თავის დროზე დაიჭიროს ახალ-ბედა
მუშა, რომლისთვისაც სწორედ ამ სახითვე გაიხსნება გზა და-
მოუკიდებლობისა. ასეთი გზა ეთანხმება მოთხოვნილებას გო-
ნებისას, სიძარტლისას და მიუძღვის ბედნიერებისაგან; ეს გზა
დაანახებს ყველას მომავალს და ამისთვის კიდევ აქვს და
უღვიძებს სურვილს გონივრულ შრომისადმი“...

ამგვარად ჰქვამდა ლინკოლნი თავისუფალ შრომაზე და ამხრდა მონობას, ხოლო განსაკუთრებით უწყალოდ სდევნიდა ზანგებით მოკატრებებს.

ლინკოლნის თავ-გამოდებით და მისდამი საზოგადო სიყვარულის შემწეობით, „ერის მმართველობის დასმა“ ძალე შეიძინა აუარებელი მომხრე, მაგრამ ლინკოლნის სიტყვით, ის მაინც მხოლოდ „გმირულს უმცირესობას“ შეადგენდა, რადგან ის გაუ-ბატონები, რომელნიც სამმართველოს სათაურში იდგნენ, იყვნენ სამხრეთელები და ყოველგვარი მოსუიდეით სცდილობდნენ შეეძინათ, რაც შეიძლებოდა, მეტი საარჩევნო ხმ ა.

ახალი პრეზიდენტის არჩევის დროს ერის მმართველობის დასი იძლია. ამათი კანდიდატი, ჰენრი კლეი, კერ გაიყვანეს, თუმცა მხოლოდ ძალიან მცირ-ოდენი ხმის უმეტესობით გაიმარჯვა მოწინააღმდეგე დასმა. პრეზიდენტის თანამდებობაზე ხელ-ახლა სამხრეთელების მომხრე აირჩიეს. მაგრამ ეს იყო უკანასკნელი გამარჯვება ბოროტისა კეთილზე. ადრე თუ გვიან სიმართლეს უნდა ეძლია, და ავი ჰქმნია კიდევცა!

აბრამ ლინკოლნი—პრეზიდენტი ჩრდილო-
ამერიკის შტატებისა.

რა ჩვეულებრივს სანახაობას წარმოადგენდნენ კაშინ-
გტონის ქუჩები ნოემბრის 6-სს, 1860 წელსა.
მთელი ქალაქის მცხოვრებნი შეერივნენ მოგანგაშე
ხალხის აფერადებულს ბრბოს, რომლის ათას-
ხმოვანი გუგუნის შორს გაისმოდა. სახლების კედ-
ლებზე გამოფენილი იყო უშველებელი დროშები
ვეებათულა წარწერებით, ბაღკონებიდან უყრიდნენ ხალხს დას-
ტამბულ ფურცლებს და თვით ყოველი შეგნებულად ამერიკელი,
დიდი და პატარა, იმ დღეს თავის თავად მოარულ განცხა-
დებას წარმოადგენდა: მათ ჩამოკედნათ განცხადებანი ყოველ
მხრივ, და ასეთის უცნაურის ტანისამოსით დადიოდნენ ხალ-
ხში. მთელი ერი თითქოს ანთებით იყო ატაცებული... ამ სა-
ხსოვარ დღეს სწყდებოდა ბედი შეერთებული შტატებისა.

ოთხ-წლიან კადას სამხრეთელების მომხრის, ჯექს ბუ-
სანანის, პრეზიდენტობისას, მოედო ბოლო: საჭირო იყო
არჩევა მისი მოადგილისა. მთელი ოცდაათი მილიონი ხალხის
ინტერესები იყო მოთავსებული იმ კითხვაში, თუ ვინ იქნება
ამ მოადგილედ—ისევე სამხრეთის მომხრე, თუ წარმომადგენე-
ლი „ერის მმართველობის დასისა.“ თუ სამხრეთელებმა თვი-
სი კაცი გაიყვანეს,—მონობაც დარჩება სახელმწიფოში უწინ-
დებურად, სამხრეთის შტატები დასცილდებიან ჩრდილოეთისას
და გაორწილებული რესპუბლიკა უსაწილოდ დაიღუპება, თუ

ჩრდილო შტატებმა გაიმარჯვეს—მაშინ სამხრეთელები საუკუნოდ უნდა გამოეთხოვნენ თავიანთ უზრუნველს, ხალხათს ცხოვრებას, და ბატონების მათრახსაც ბოლო მოეღებოდა. ასეთი მდგომარეობა საქმისა ძალიან კარგად ესმოდა ყველა ამერიკელს და გულის ძაგძაგით მოელოდნენ კენჭის ყრას.

დასასრულ, ასე, საღამოს ექმს, უცხად გაისმა მთელს ქალაქში და შემდეგ მთელს შეერთებულ შტატებშიაც სასული სახლი პრეზიდენტისა, რომელიც არჩეულ იყო ხმის უმეტესობით. ეს სასული იყო აბრამ ლინკოლნი. მხელ დროს არგუნა ბედმა ლინკოლნს პრეზიდენტობა. მასი წინამოდგილენი ზრუნადნენ მხოლოდ სამხრეთელების კეთილდღეობისათვის. სასულიწიფო მდივანმა, კომმა, რომელიც თვით იყო მონათ მეპატრონე, დასტოვა სასულიწიფო საზინა თითქმის წარუღი; სამხედრო მინისტრმა, ფლოიდმა, გამოაღაგა ჩრდილოეთის თოფსანებიდან თითქმის ყოველი საჭურველი და გადაწიდა სამხრეთში; უმეტესი ნაწილი სამხედრო სომადლებისა იყო აგრეთვე გარდაცემული სამხრეთელების ხელში.

არ გაეგლო ჯერ ერთს კვირას ლინკოლნის პრეზიდენტის თანამდებობაში შესვლისა, რომ ვაშინგტონში უკვე გამოცხადდა სამხრეთელების დეპუტაცია წინადადებით სამხრეთის თერთმეტი შტატებისაგან იმის შესახებ, რომ ჩრდილო შტატები ნებაყოფლობით გაჭეროდნენ სამხრეთელებს და ამ გარად რჩი დამოუკიდებელი რესპუბლიკა დაეარსებინათ. ლინკოლნმა მიიღო თუ არა თავის თავზე პრეზიდენტობა, საჯაროდ დაიფიცა—დაეცვა ერთობა შეერთებულ შტატების კავშირისა, და ამიტომ უარი სთქვა შესულიყო რაიმე მოლაპარაკებაში სამხრეთის წარმომადგენლებთან. პასუხად მის უარზე

მოისმა გრადი ზარბაზნთა, მიმართული სამხრეთელებისაგან სემპტერის ციხეზე, რომელიც ერთი საუკეთესო სიმაგრეთაგანი იყო ჩრდილო და სამხრეთის შტატების საზღვარზე. ეს იყო პირველი სროლა, რომლითაც დაიწყო ბრძოლა ჩრდილო ამერიკის შტატების ძმთა შორის. ამოდენა მილიონი ხალხი, რომელიც წინა დღეს ძმებად ითვლებოდნენ, გარდაიქმნენ ახლა ერთმანეთის გააფთრებულ მტრებად.

აი ამ ძნელ დროს გამოიჩინა ლინკოლნმა მთელი თავისი ჭკუა და უნარი, მთელი თავისი მხნეობა. შეიტყო თუ არა, რომ სამხრეთელებმა სემპტერის სიმაგრეს ზარბაზნები დაუშინესო, იმან, როგორც უფროსმა მთელი რესპუბლიკისა, გამაჩნადა სამხრეთელები მეამბოხებად, მოწინააღმდეგეებად რესპუბლიკის ძირითადი კანონებისა, და დაუყოვნებლივ მოსთხოვა კონგრესს ომისათვის 400 მილიონი დოლარი (რვაასი მილიონი მანეთი) და 400,000 ჯარი. თუ რამდენად დიდი იყო ამერიკაში ნდობა-სიყვარული ამ პირისადმი სჩანს იქიდან, რომ კონგრესმა დაუყოვნებლივ გადასდო ომისათვის 500 მილიონი დოლარი და ნახევარ მილიონი ჯარი გამოიყვანა ბრძოლის კელზე.

სამხრეთის შტატებმაც აგრეთვე გამოიღეს ამ ბედ-იღბლის გადაწყვეტ ბრძოლისათვის მთელი თავისი ძალ-ღონე. ჯარის უფროსად მათ დააყენეს ჯეფერსონ დევისი, სარდალი დიდად ჭკუიანი და ნიჭიერი. ყოველგან გაჩაღდა გაცხარებული მზადება ომიანობისათვის. მრავალი ათასი ხელი გატაცებით ამზადებდა საჭურველსა და ტანისამოსს. სამხრეთელებმა მალე გამოაწვეეს 25000 მხედრობა და 150,000 კაცი თვით-მსურველთაგან შემდგარი ჯარი. უკანასკნელთა რიცხვში ბევრი ზანგიც ერია.

მაგრამ ცხადი იყო, რომ არა თავისი ნებით მიჰყევს ხელი იარაღს ამ „თვით-მსურველებმა“. ისინი ჩაყენა მსედართა რაზმში ბატონების ძლიერმა ხელმა; ამ რიგად უბედურ მონებს შესვდათ გალაშქრება იმათ წინააღმდეგ, რომელნიც მათივე განთავისუფლებისათვის ომობდნენ. ადვილ გასატეხია ყოველ ამის შემდეგ, რომ ზანგები, გროვა-გროვად და მიუხედავად სიკვდილით დასჯის შიშისა, სტოვებდნენ სამხრეთელების ბანაკს და ივლტოდნენ ჩრდილოელთა რაზმებისაკენ.

ჩრდილოეთი და სამხრეთი გადაიქცა ორ უშველებელ სამტრო მსედართ სადგურებად. 19 ივლისს მოხდა მათ შორის ბელ-რენეს მდინარესთან პირველი შეტაკება, რომელიც გათავდა ჩრდილოეთელების დამარცხებით. მაგრამ ამოდ: დამარცხებამ სიმაღლის მშოსსაგნი კერ შეაშინა! ჩრდილოელებმა მოუმატეს სიმსნე-მეცადინეობას და ბოლოს აკი დასძლიეს კიდევ სამხრეთელებს.

ოთხ წელს გაგრძელდა ეს საზარელი მოძმეთ მმუსრაკი ომი. შვიდი მსედართ-მთავარი, ერთი-მეორეზე მიყოლებით, გამოსცალებს ამ დროს ჩრდილოეთელებმა, სანამ ბოლოს რიგმა არ მიაწია სასელ-განთქმულს სარდალს, ულლის გრანტადის, რომელმაც, არა ნაკლებ ნიჭიერის ღენერლის, შერმანის შემწეობით, შემოარტყა ჯარი უმთავრეს სიმაგრეს სამხრეთელებისას, ქალაქს რიჩმონდს, დაამარცხა მათი უმთავრესი წინამძღოლნი და, დასასრულ, ქედიც მოასრეკინა აჯანყებულს სამხრეთს სიმაღლის წინაშე...

1 იანვარს 1863 წელს ლინკოლნმა გამოაცხადა მონობის გაუქმება, და მთელს ჩრდილო ამერიკის შეერთებულ შტატების თვალ-უწილად სივრცეზე მოისპო სახელი მონისა.

ასე და ამ გვარად, მიუხედავად ყოველი სიძნელისა, ზან-

გები განთავისუფლდნენ მონობისაგან და აბრამ ლინკოლნმა მიაღწია წოდება „ზანგების განმათავისუფლებლისა“. ლინკოლნი ცხადად სედავდა თავისი თავის უკარგისობას სარდლობის თანამდებობაში და ამიტომ არც-კი ერეოდა სამხედრო საქმეებში, რომელნიც მან კონგრესის-მიერ არჩეულს მსედართ მთავარს მიანიღო. თათონ-კი იკისრა მოკალეობა, არა ამაზე ნაკლებად სამდიმო—მიწოდება ჯარისათვის საჭირო იარაღისა და სურსათისა. ამ რთული საქმის შესრულებას დაახმარა მან მთელი თავისი გონება, მთელი თავისი ძალა. მომქმედ ჯარს აცდილებული ჰქონდა ყოველი ნაკლებობა. სურსათი მოსდიოდათ უხვად. უცხად დაასრეს კეპბართელა ქარსნები, სადაც მზადდებოდა აუარებელი საჭურველი. აბრამს მრავალი გემები და ჩაუშეკს ზღვაში. ამ მუშაობას მან, ზედ დაახმარეს ყოველივე სამეცნიერო ხელოვნება: ჩინებულად შეიარაღებული, მაძლარი, ყველაფრით კმაყოფილი სალდათები მსხედ მიდიოდნენ ბრძოლაში. თავისი გონიერული განკარგულებით და მზრუნველობით ჯარზე ლინკოლნი ერთი-ორად ჰხდოდა მის ძალას.

ლინკოლნი, რომელსაც გადაწყვეტილი ჰქონდა უკანასკნელ სისსლის წვეთამდე ებრძოლა მოწინააღმდეგეებთან, მტკიცედ მისდევდა თავის კეთილშობილურ მისწრაფებას, მაგრამ მასთან ერთად, არაოდეს არ იკიწყებდა წინააღმდეგთა შესახებ დიდს ქრისტიანულს მოკალეობას,—სიბრალულს. გულ-ჩვილი და მოყვარული ბუნებითად, ის არაკისთან არ ზრდიდა პირადს მტერობას, და ამიტომ არ გასდევდა დევნას და დასჯას მოპირდაპირე დასის წინამძღოლებისას.

ზემოთ მოხსენებულმა ცნობილმა ღენერალმა შერმანმა, მიჰმართა ერთხელ პრეზიდენტს ლინკოლნს და ჰკითხა: „რო-

გორ მოვეჭყე სამსრეთელების წინამძღოლს, ჟეჟერსონ დე-
ვისს, — დაკატევიო იგი, თუ შეეძლებინო გაქცევა?!”

— იცით, ლენკალო, — მიუგო მას ლინკოლნმა: — რო-
გორც პრეზიდენტმა, მე უნდა მოგცეთ თქვენ ბრძანება დევიისის
დატყერისა, მაგრამ, — დაუმატა მან ღიმილით, — თუ თქვენ მო-
ახერხებთ ისე, რომ ის ჩემდა გაუგებრად გაიქცეს, — მე ავით
ძალიან არ შევწუხდებო.

აი, კიდევ ერთი ამგვარი შემთხვევა, რომელშიც გამო-
ჩნდა არა ჩვეულებრივი გულ-შემატკირობა ან დიდებული კა-
ცისა! ერთი ლინკოლნის ნაცნობთაგანი რაღაც შემთხვევით
შევიდა მასთან და ნახა, რომ ზის იგი სტოლთან და დაკვი-
რვებით სთვლის გროკა-გროკად დაწეობილს ქაღალდის ფურსს.
შესება თუ არა ამისთანა შესანიშნურ მუშაობას, რომელიც სრუ-
ლებით არ იყო საკადრებულად შეერთებულ შტატების პრეზი-
დენტისათვის, ნაცნობმა კერ მოითმინა და პირდაპირ გამო-
სთქვა თავისი განცვიფრება.

— ოღონდაც, რომ ეს საჩქე მე არა მაქვს ნაბრძანები
კონგრესის მიერ, — უთხრა მას ლინკოლნმა, თავისი ჩვეულებ-
რივი ტკბილი ღიმილით, — ეს ფული, კსთქვით ჩვენში, მე-გი
არ უნდა გადავთვალო, არამედ ერთმა ზამტმა, რომელიც მსა-
ხერებს ხაზინადრად სახელმწიფო საღაროში; მაგრამ საცო-
დავი უღონოთ შეიქნა და წევს სააკადემიოფოში; ამიტომ მე
თითონ კასრულებ მის მოკაღებობას, თორემ შეეძლოთ მისი
გადყენება თანამდებობიდან.

ამ გვარად ლინკოლნი იყო საზოგადო მოღვაწე და იმავე
დროს თანამებრძოლებიც კაცობრიობისა. მაღალმა ხარისხმა,

რომელიც მას ეჭირა, ვერ დაასწია მასზე. კერპითარი განსა-
გუთრებული კვალი. ის ისევე ისეთი საუცხოო თაყმდაზადი,
გულ-წრფელი ხუმარა იყო, როგორც პატარაობაში, იმ გან-
სხვავებით, რომ ახლა ის იჯდა არა სის ჯიკვზე, არამედ
პრეზიდენტის საკარძელზე.

ამერიკელებმა შეიძლეს ღირსეულად დაფასება თავისი დი-
დი მოქალაქისა. ისინი უზომო სიყვარულით და პატივის ცე-
მით ეტრფილებოდნენ მას. ოთხწლიანი კადა, რომლითაც
ირჩევა პრეზიდენტი შეერთებულ შტატებში, თავდებოდა. დადგა
დრო ახალ არჩევანებისა და აუარებელი ხმის უმეტესობით
პრეზიდენტად ისევე აბრამ ლინკოლნი აარჩიეს. ეს დიდად ეწე-
ოინათ სამხრეთელებს და მათ გადაწყვიტეს მოეკლათ იგი.

სიკვდილი აბრამ ლინკოლნისა.

პრილის 14-ს 1865 წელსა, თვით იმ დღეს, რა
დღესაც ოთხი წლის წინეთ სამხრეთელებმა და-
იპურეს სემპტერის ციხე, ვაშინგტონში მივიდა
ამბაკი იმაზე, რომ ეს შესანიშნავი სიმაგრე ჩრდი-
ლოელებმა უკან წაართვეს სამხრეთელებსო. ამ
ამბის გამო ქალაქში საყოველთაო სიხარული ჩა-
მოკარდა, რადგანაც სემპტერის ციხე იყო სამხრეთელების
უკანასკნელი იმედი; ახლა ის იქმნა აღებული, ჯარი იმათი გა-

ფანტული, ბეკრი მათი წინამძღოლთაგანი დახრცილა ან წა-
გვანილი ტყეად; — გამარჯვება მოკავშირეთა იყო სრული.

ჩრდილოელების სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა... გა-
მოცხადდა სადღესასწაულო წარმოდგენის გამართვა თეატრში,
ღომელსაც უნდა დასწრებოდა თვით პრეზიდენტი ლინკოლნი.

თეატრის დარბაზი საამდღოად სავსეობდა იყო მო-
თულ-მოკაზმული. ყველა სიხარულში იყო, ყველგან ცოცხალი
სიხალისე და ბასი გაისმოდა; ნაცნობი და უცნობი, ყველანი ერთ-
მანეთს სელს ართმევდნენ და გამარჯვებას და ომიანობის
გათაკებას ულოცავდნენ. თეატრში თავმოყრილი საზოგადოება
მოუთმენლად გაიხედებოდა პრეზიდენტის საკარძლისაკენ: ყვე-
ლას სურდა დაენახა მიწეზე დღეკანდელი გამარჯვება-ბედნიე-
რებისა, ყველას სურდა გაეგნა დამარცხებისა ლინკოლნისათვის. პრე-
ზიდენტის სამხედროლი გამართული იყო სცენის გვერდით, და
მთლად ნაცნობი ღრუბებით შემოვლილი. აი, ლინკოლნიც
გამოჩნდა. საზოგადოებამ განუწყვეტელი ვაჟა დასიძახა. პრეზი-
დენტს თან ასდგნენ მისი ცოლი და ორი ნაცნობი: მდიო-
რები და ერთი სხვა უმაწილი ქალი. ლინკოლნი ადუ-
რისიანად დაუკრა თავი საზოგადოებას და დაიჭირა ადგილი
სამხედროლს წინა სკამზე.

ფარდა აიხდა. დაიწყო წარმოდგენა სასიამოვნო პიესისა:
„ჩვენი ამერიკელი ბიძა“. დამსწრე საზოგადოებამ მთელი
თავისი გულის-უური წარმოდგენის მოძრაობას დააბურო, და
დარბაზში სრული მუდროება ჩამოვარდა.

სწორედ ამ დროს დაიჭექა დამახანდელი უცრად და კილაცა
გაცი საზარელის ძახილით — „თავისუფლებაო!“ — გაქანა პრე-
ზიდენტისკენ, რომ სცენაზე გადმოიმსტრიყო. რეპრეზენტის უნდოდა

დაეჭირა იგი, მაგრამ უკეთურმა დამბახას თავი ანება, სარტულის ქვეშედან ხანჯალი ააპრიალა და შიგ გულში დაუღერა მას. რუტბონმა სელით აიშორა დაკერა ხანჯლისა და სწედა ტანისამოსში, რომ დაეჭიროს იგი, მაგრამ სამზეროდგან ის სცენაზე გადახტა, თითქმის ორი საუენის სიმაღლოდან და სიტყვებით — „სამსრეთი ჯვარ-ამოყრილიაო!“ — გულისებში მიიძალა. თეატრის ერთ-ერთს გამოსავალოდ მას ელოდა შეკამოული ცხენი და თუმიცა იმარჯვებ და მარდათ მოახტა ცხენს, მაგრამ ამაოდ: ის იქვე გათანგეს.

ეს იყო, როგორც მერე აღმოჩნდა, კიდეც ბუუსი, ყოფილი მისხიობი და მძფერი მომხრე სამხრეთელებისა. კარგად მცოდნე თეატრის მოწყობილობისა, ის დამაღუღიყო ბნელს დერეფანში, რომელიც იყო ზრეზიდენტის სამზეროსთან, გაეკეთებინა ჰაწია სკრელი, სიდანაც შეეძლო დაენახა უკელაფერი რაც ხდებოდა საზრეზიდენტო საჯდომში. აი აქედამ დაუმიზნა ლინკოლნის დამბახა და ტყვიას შიგ თავში მოარტყა წამებულს.

ლინკოლნი დაეჭრა სასიკვდილოდ. ტყვია ტკინში ჩაჩენოდა; ის გადაიყვანეს ერთს იმის ნაცნობთაგანის სახლში, თეატრის ჰირდაჰირ, სადაც იმ წამსვე შეკრბა მთელი მისი ოჯახობა, მეგობრები, მინისტრები და მრავალი ექიმები.

არ არის სიტყვები, რომ გამოითქვას სასოწარკვეთილება თანადამსწრეთა. სამარისებურს სიწუმეს მომაკვდავის ოთახებში მხოლოდ საბრალო მისი ცოლის ქვითინი თუ არღვევდა; უფროსი შვილი ზრეზიდენტისა, ახალ-გაზდა კაპიტანი, ცდილობდა ოდნავ მაინც დაემშვიდებია მწუხარებით თავ-ზარ და-ცემული დედა, მაგრამ თვით მასაც მწუხარება უელთან ებჯინებოდა; ის გარბოდა ოთახიდან, იცემდა თავში ხელს და მწარეთ სტი-

როდა. სტიროდნენ ეგელანი, სტიროდა თვით სამხედრო მინისტრი სტენტონი, ცნობილი ხასიათის სიმტკიცით. წამებული იწვა თვალ-დახუჭილი და მძიმედ ჰსუნთჴავდა. გონება არ უბრუნდებოდა. გათენებისას ეჭიმებმა გამოაცხადეს, რომ ლინგოლნი გარდაიცვალა.

ასე მოკვდა აბრამ ლინგოლნი, მეთექვსმეტე პრეზიდენტი ჩრდილო ამერიკის შეერთებულ შტატებისა, 57-ს წელში დაზღუბიდან და მეორე თვეში თვისი მეორე პრეზიდენტობისა. კაცს, რომელმაც მთელი თავისი სიცოცხლე სამშობლოს კეთილდღეობისათვის დაწია, ბედმა არგუნა მომკვდარიყო არა სნეულობისაგან, არა ბრძოლის კელზე, არამედ გაჯახირებული სიკვდილით, საზიზღარი მეკლელის ხელისაგან, რომელმაც ჭურდულზე დაშაჩა ესროლა მას. მაგრამ, ლინგოლნი მოკვდა იმ წამს, როდესაც მის გულში უკვე იყო სასიხარულო წინადადება დიადის კეთილისა, რომელიც მან მოუტანა სამშობლო მხარეს. სამხრეთელებმა მოჰკლეს ის, მაგრამ საქმე, მის-მიერ შესრულებული, დარჩა მთელს თავის ძალაში, და დაღუპვა ამ საქმის აღარავითარ კერავობას აღარ შეეძლო...

მძიმე და დაღვრემილი იყო ის ნისლიანი ჰორილის დღე, როდესაც მთელ შეერთებულ შტატებს ელვასავით დაუარა ამბავმა: პრეზიდენტს დამბაჩა ესროლოესო! ის ტანჯვა-წვალებაში წევსო!.. ის მოკვდაო!..“

სამხიარულად მომართული ქეიფი ხალხისა შეიცვალა ღრმა მწუხარებით. ეგელა ჭეჩებზე უცბად გაქრა საბედნიერდღეო მორთულობანი, და ყოველივე შეიმოსა ღრმა მგლოვიარებით.

ტკაში ძვირფასი მიცვალებულისა გადაიტანეს კაპიტოლე-

ში და დასვენეს მშვენიერს ტასტზე. ძრავალი ათასი კაცი და ქალი, შავ-კანიანი თუ თეთრი, მიეშურებოდა იქ, რომ უკანასკნელად დაენახათ დიდებული მოქალაქის, დიდებული მამული-შვილის სასე.

სამარს ადგილად აირჩიეს ქ. სპრინგფილდი, სადაც განსვენებულმა გაატარა უკეთესი ხანა თავისი სიცოცხლისა.

ნისლიან დღეში, 19-ს აპრილს, გაუდგა გზას სამგლოვიარო ზარ-ზეიმი. ზარბაზნების გრიალით, ზარების რეკით და ურიცხვი ხალხის თანახლეობით, ნელა მიიძვროდა იგი თვით იმ ქუჩაზე, რომლითაც ოთხი წლის წინად განსვენებული დიდებით მიდიოდა კაპიტოლეში პრეზიდენტის თანამდებობის მისაღებად. გზა ზარ-ზეიმისა გრძელი იყო: ის მიდიოდა შეერთებული შტატების უმთავრეს ქალაქებზე: ბალტიმორზე, ფილადელფიაზე, ნიუიორკზე, ბუფალოზე, ჩიკაგოზე და სხვ. ყოველგან, სადაც-კი მიახლოდებოდა იგი, შესწუდებოდა სოღმე ყოველივე სჩქმობა და ხალხი ასი ათასობით ეგებებოდა მას საპატიო გალობით და ამკობდა ყვავილებით გუბოს. მერე როგორი უზაკველი იყო ეს თანაგრძნობა! რამდენი წრთელი სიყვარული, რამდენი ღრმა ტანჯვა-მწუხარება გამოითქმოდა მასში! ეს აუარებელი დუნდგო, მტირალი და მლოცველი, ჭკანდა ერთს ოჯახს, დამკარტკელს მხურვალედ მოყვარულ მამისას.

სამგლოვიარო ზარ-ზეიმს არ მიეწია ჟერ თავის დანიშნულ ადგილამდის, როცა ქვეყანამ გაიგო, რომ მართლმსაჯულება უკვე აღსრულდა მკვლელზე, რომ ის უკვე მოკვდა.

განსვენებული-სამიერ განსაკუთრებით საყვარელ სპრინგფილდის „მწკანე მუხნარის“ სასაფლაოზე ჩაუშვეს გვამი

„საღვთის მამისა“ 4 მაისს, 1865 წელს. სადად გაკეთებულს
ბეგლზე, საუკუნოებს გამოვლილ ხეებს ქვეშ, ჩრდილში,
მოსჩანს მხოლოდ ერთი სიტყვა „ლინკოლნი“ და განა აჩის-
კი კიდევ საჭირო მიემართოს სხვა რაიმე მის ქება-მორწმუნეს
სახელს? უამისოდაც ყველამ იცის, რომ ეს უბრალო ბეგლი
აღუმართეს უუანგაროესს, უუპატიოსნეს კაცს, დიდებულს მო-
ღვაწეს, ჭეშმარიტს მამულიშვილს და ქრისტიანს, რომელსაც
საკსებით შეჭფერის სახარების წმინდა სიტყვები: „არა არს
სიყვარული უმეტეს, რომელმან დასდვას თავი თვისი მოყვასთა
თვისთა!“

დასასრული.